

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ÇEVRE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı

9 Haziran 2021 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.-Komisyon Başkanı Muhammet Balta'nın, Marmara Denizi'ndeki müsilaj sorunu ve Marmara Denizi Eylem Planı'na ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Muhammet Balta'nın, İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın, Komisyonun kanun teklifi gündemi olmadan da toplanması gerektiğine; müsilaj sorununun ortak sorun olduğuna ve çözümünü noktasında ortak tavır almaya hazır olduklarına ilişkin açıklaması

2.- İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın, Paris Sözleşmesi ve iklim mutabakatlarına ilişkin açıklaması

3.- Samsun Milletvekili Yusuf Ziya Yılmaz'ın, Samsun Belediye Başkanı olduğu dönemde Samsun'da yaptırdığı ileri biyolojik arıtma tesisine ilişkin açıklaması

IV.- SUNUMLAR

1.- Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar'ın, Marmara Denizi'ndeki müsilaj sorunu hakkında sunumu

2.- ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Barış Salihoğlu'nun, Marmara Denizi'nin mevcut durumu ve yaptıkları çalışmalar hakkında sunumu

ÇEVRE KOMİSYONU

3'üncü Toplantı
9 Haziran 2021 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Çevre Komisyonu saat 13.11'de açıldı.

Komisyon Başkanı Muhammet Balta,
Marmara Denizi'ndeki müsilaj sorunu ve Marmara Denizi Eylem Planı'na;
İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine;
İlişkin açıklama yaptı.

İzmir Milletvekili Murat Bakan, Komisyonun kanun teklifi gündemi olmadan da toplanması gerektiğine; müsilaj sorununun ortak sorun olduğuna ve çözümü noktasında ortak tavır almaya hazır olduklarına;

Paris Sözleşmesi ve iklim mutabakatlarına;

İlişkin açıklama yaptı.

Samsun Milletvekili Yusuf Ziya Yılmaz, Samsun Belediye Başkanı olduğu dönemde Samsun'da yaptırdığı ileri biyolojik arıtma tesisine ilişkin açıklama yaptı.

Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar tarafından, Marmara Denizi'ndeki müsilaj sorunu;

ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Barış Salihoğlu tarafından, Marmara Denizi'nin mevcut durumu ve yaptıkları çalışmalar;

Hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 15.38'de toplantıya son verildi.

9 Haziran 2021 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.11

BAŞKAN: Muhammet BALTA (Trabzon)

BAŞKAN VEKİLİ: Muhammet Müfit AYDIN (Bursa)

SÖZCÜ: Sadir DURMAZ (Ankara)

KÂTİP: Barış AYDIN (Ankara)

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çevre Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın değerli bürokratları, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır, Çevre Komisyonumuzun 27’nci Yasama Dönemi Dördüncü Yasama Yılıının 3’üncü Toplantısını açıyorum.*

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.-Komisyon Başkanı Muhammet Balta'nın, Marmara Denizi'ndeki müsilaj sorunu ve Marmara Denizi Eylem Planı'na ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Bu toplantının ana gündemi Marmara Denizi başta olmak üzere müsilajla alakalı bir bilgilendirme toplantısı.

Değerli kardeşlerim, özellikle Marmara Denizi merkezli, yaklaşık 25 milyon insanımızı etkileyen müsilajla alakalı olayın ilk gününden itibaren çalışmalar başlatıldı. Özellikle bu konuyla alakalı biraz sonra, Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın çok Değerli Bakan Yardımcısı ve heyette bilim adamı arkadaşlarımız var, onlar da bilgilendirme yapacak ama bir kısmına bizler de katıldık çok değerli arkadaşlarımızla beraber. Yani bu müsilaj konusuyla alakalı 700 kişinin katıldığı, bilim adamlarının katıldığı, paydaşların katıldığı 4 Haziranda bir çalıştay düzenlendi. Marmara Belediyeler Birliği Başkanlığının, o bölgedeki belediye başkanlarımızın, belediye birlik encümenlerinin katıldığı ve bilim adamlarının katıldığı bir çalıştay düzenlendi. Bu çalıştay neticesinde 6 Haziranda da bu çalıştayın sonuçları değerlendirildi. Bütün belediye başkanlarımızın, Marmara Belediyeler Birliği Başkanının, Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanımızın, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanımızın, Sakarya Büyükşehir Belediye Başkanımızın, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanımızın, Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanımızın, Tekirdağ Büyükşehir Belediye Başkanımızın, Edirne, Kırklareli ve Yalova Belediye Başkanlarımızın, o bölgedeki ilçe belediye başkanlarımızın katılımıyla da bir değerlendirme toplantısı yaptık. Bizim milletvekili arkadaşlarımızdan, bölgede olan arkadaşlarımızdan da katılanlar oldu. Bu değerlendirme toplantısı neticesinde ortak akılla bu işin çözülebileceği ve bütün paydaşların da imzasıyla beraber 22 maddelik eylem planı kamuoyuna açıklandı.

Esasında bizleri sevindiren bir olay, bir doğa olayı, biz orada Çevre Komisyonunun da bu işi siyasetüstü düşündüğünü ve çevreyle ilgili sorunlarla alakalı da bilfiil ben orada mutlulukla bunları ifade ettim. Çevreyle ilgili çalışmalarda da eleştirilerimizi kendi içlerimizde yaparız ancak ortak paydamız, bütün Türkiye'nin havası, suyu, toprağının temiz tutulması, insanların gelecek nesillere daha güzel bir çevre adına, burada sizlerle birlikte, siz çok değerli milletvekili arkadaşlarımızla birlikte birlik ve beraberlik içerisinde en sonunda milletimizin faydasına kararlar verdiğimizde orada da ben ifade ettim Komisyonumuz adına. Ben tekrar bu güzel anlayışla çalışmalarımıza katkı verdiğinizden dolayı

* Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

teşekkür ediyorum. Aynı anlayışı da orada görmekten dolayı da mutlu oldum yani amblemler bir kenara bırakılarak müsilağın nasıl ortadan kaldırılacağına dair eylem planına herkes destek verdi. O eylem planı açıklandıktan sonra dün herkese sorumluluklar verildi, her il kendi adına valilikler kanalıyla eylem planlarını ve aynı zamanda da en alt seviyede ilçeler de eylem planlarını hazırlayarak müsilağla alakalı topyekûn bir mücadelenin içerisinde olmamız gerektiği eylem planında söylendi.

İçeriğine girmek istemiyorum, çok değerli arkadaşlarımız eylem planıyla ve yapılan çalışmalarla alakalı burada bizleri, Çevre Komisyonumuzu bilgilendirecektir ve bu bilgilendirmeden sonra çok değerli Çevre Komisyonu üyelerimizin görüş ve önerilerini elbette alacağız ve buradan da orada oluşan ortak akılla Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çevre Komisyonu üleriyle de aynı anlayışla toplumumuza beraberce bir mesaj vereceğimizi düşünüyorum. Yani buradan da bizim daha önce olduğu gibi eğer yasal altyapıya ihtiyaç varsa, görülüyor ki var, bu yasal altyapıyla alakalı yine kanaatlerimizi oluşturur, çevresel sorunların çözümünde hep beraber bu yasal altyapının hazırlanmasında da katkıda bulunuruz düşüncesindeyim. O görüş ve anlayışın bütün arkadaşlarımızda var olduğunu düşünüyorum. Milletimiz müsterih olsun, nasıl ki hem Sayın Cumhurbaşkanımızın tensipleriyle Çevre ve Şehircilik Bakanımızın ilk günden itibaren bütün bilim adamlarını, paydaşları bir araya getirip o anlayışı gösteren belediye başkanlarımız nasılsa bizler de Türkiye Büyük Millet Meclisi Çevre Komisyonu üyesi milletvekilleri olarak da aynı anlayışla birlik beraberlik içerisinde bu müsilağ sorununu çözüp temiz bir Türkiye, havası, suyu, toprağı daha temiz bir Türkiye hayalimizi hep beraber gerçekleştireceğimize hiç kimsenin şüphesi olmasın.

Ben katılımınızdan dolayı sizlere tekrar çok teşekkür ediyorum. Zannediyorum bilgilendirme toplantısından önce çok değerli arkadaşım Sayın Murat Bakan'ın ikinci bir komisyon toplantısı var. Ben ona kısa bir söz verdikten sonra, eğer ondan sonra da müsaade dersiniz çok Değerli Bakan Yardımcımıza söz vereceğim. Bilgilendirme toplantısından sonra da bütün milletvekili arkadaşlarımızın görüşlerini, önerilerini, kanaatlerini alıp ondan sonra inşallah hep beraber toplantıyı kapatacağım.

Ben Sayın Bakan'a söz vermek istiyorum.

Buyurun Sayın Bakan.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın, Komisyonun kanun teklifi gündemi olmadan da toplanması gerektiğine; müsilağ sorununun ortak sorun olduğuna ve çözümünü noktasında ortak tavır almaya hazır olduklarına ilişkin açıklaması

MURAT BAKAN (İzmir) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, 2 Bakan var içeride.

Sayın Bakan, hoş geldiniz.

İklim Başmüzakerecimiz, çevreyle ilgili konularda hep birlikte çalışıyoruz, beraber oluyoruz.

Sayın Başkan, size de Komisyona toplantıya çağırdığımız için teşekkür ederiz.

Konuşmanızın içeriğinden “Çevre ortak sorun, eleştirmeyin.” “subliminal” mesajını aldım ama eleştireceğim, kusura bakmayın. Bu Komisyon, bu ülkenin en önemli Komisyonu değerli arkadaşlar. Niye bu ülkenin ihtisas komisyonları içinde en önemli Komisyonu? Çünkü dünya bir felakete gidiyor, iklim noktasında bir felakete gidiyoruz. Çağımız, insan çağı, antroposen çağı, Sanayi Devrimi'nden sonra insan etkisi yeryüzünde dünyanın dengesini bozacak noktaya gelmiş, 9 kritik eşiğin 4'ünü aşmış insanoğlu ve geriye dönülmez bir şekilde dünya ısınıyor. Şimdi, bizim iklim, tabii, dünyanın ısınması sadece karbon salınımından ibaret değil, biyolojik çeşitlilik, okyanusların asidik hâle gelmesi, toprak

kullanımı; birçok kriteri var yani ozon tabakasına kadar. Tüm bu konularda biz, sadece ülkemizin bekası için değil, üzerinde yaşadığımız bu mavi gezegenin bekası için çünkü başka gideceğimiz, yaşayabileceğimiz bir gezegen yok, hep beraber çalışmak, üretmek zorundayız. Ama ne hikmetse -bu ülkenin en önemli Komisyonu- Türkiye Büyük Millet Meclisinin en önemli ihtisas komisyonu dediğimiz Komisyon bir türlü toplanamıyor. Yani, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının üzerinde çalıştığı bir kanun teklifi, bir milletvekili aracılığıyla gelecek, biz, bir araya geleceğiz. Hâlbuki bu Komisyonun, sürekli bir kanun gündemi olmadan toplanabiliyor olması lazım.

Bugün, yaşadığımız sorun, bu Marmara'nın can çekişmesi, müsilaj sorunu, aslında doğanın bize bir haykırışıdır, can çekişiyor doğa. Yani biz, bunu, bu Komisyonla konuşmayacaksa nerede konuşacağız? Dolayısıyla bu toplantı, geç kalmış bir toplantıdır değerli arkadaşlar.

Şimdi, Sayın Bakan, bir de İklim Araştırma Komisyonu var. Çok sayıda Meclis araştırma önergesi vermiş olmamıza rağmen çok zor kurulan bir İklim Araştırma Komisyonu var, orası da çalışıyor, saat ikide de onun toplantısı var.

Şimdi, bu müsilaj meselesi; evet, ortak sorununuz, çözümü noktasında da biz ortak tavır almaya hazırız ama bu müsilaj meselesinin müsebbibi sizsiniz Sayın Başkan. 99 yılında İstanbul'da, Türkiye'nin en büyük kentinde, sanayinin merkezinde iktidara geldiniz... İstanbul, Kocaeli ve bu müsilaj sorunu çok net bir şekilde organik madde kökenli, denize bırakılan organik maddelerden dolayı oluyor. Yani bunu çevreyle ilgilenen herkes, tüm çevreciler bilir, bilim adamı olmaya gerek yok. Ötrofikasyon yani organik madde, azot, fosfor girdiğinde orada ölüm olur ve Marmara Denizi ölüyor arkadaşlar, bunun sorumluluğunu önce alacaksınız. Elbette çözümü beraber yapalım, biz, zaten çözüm için mücadele ediyoruz, haykırışımızın, çılglık atmamızın sebebi de bu. Bakın, bu ülke elden gidiyor; dereleri kuruyor, gölleri azalıyor, küçülüyor, kirleniyor; dağlarımız, ormanlarımız elden gidiyor derken biz bunun mücadelesini veriyoruz, sulak alanlarımız kuruyor derken biz bunun mücadelesini veriyoruz. Elbette, çözüm için biz elimizi taşın altına sokarız ama bir öz eleştiri de yapmak zorundasınız. Sene 1994, o zaman Sayın Cumhurbaşkanı Belediye Başkanı; sene 2002'de iktidar; 2002'den bu yana bu ülkeyi siz yönetiyorsunuz değerli arkadaşlar.

Ülkenin artık gölleri, ırmakları değil denizleri ölür noktaya gelmiş. Dolayısıyla biz, bu eleştiri yapmak zorundayız. Müsilajla ilgili cumartesi akşamı, beni bir arkadaş aradı, Marmara Belediyeler Birliğinden Genel Sekreter aradı. Şimdi, Çevre Komisyonunda bu kadar arkadaşız, yanımda Ednan Arslan arkadaşşıma sordum: Seni aradılar mı? Aramamışlar. Mahir Polat arkadaşşıma sordum, Aydın Özer arkadaşşıma sordum. Aranmamış. Ben arandım cumartesi akşam, Vecdi arkadaşımız arandı. Yani bir gün önceden bu toplantı... Bu müsilaj sorunu bir günlük konu değil ki. Bugüne kadar yapılan toplantılara niye bizi davet etmediniz, niye toplantı yapmadınız? 21 maddelik -21 madde mi, 22 madde mi- bir eylem planı var. Bu eylem planı yeni değil ki, bu eylem planı daha önceden de olan eylem planı. Eylem planı açıklamak değil, önemli olan, o eyleme geçmek. Yani o eylemler yerine getirilseydi daha önce yapılması gerekenler biz bugün, bu sorunu yaşamıyor olacaktık. Dolayısıyla bu işin sorumlusu sizsiniz, bunu tespit etmek için söyledim.

Sayın Bakanın sunumunu saat ikiye kadar dinleyebileceğim çünkü ikide İklim Araştırma Komisyonu var, orada Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsüyüm. Şimdilik bu kadarla bırakayım, yetişirsem Komisyonla ilerleyen aşamalarda da düşüncemizi açıklarız.

Tekrar teşekkür ederim.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Muhammet Balta'nın, İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın yaptığı

açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Evet, ben de çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, burada “Sorumlu sizsiniz.” lafını kabul etmiyorum, yani onu söylemek isterim, yöneten hep beraberiz. Yönetenleri böyle saydığımız zaman merkezî hükümet ve yerel yönetimler... Yerel yönetimler de 1994’te İstanbul’un nasıl alındığını hep beraber biliyoruz, ben o tartışmaların içerisine girmek istemiyorum, 1994 öncesinde 1994 sonrasında İstanbul’un durumu belli. Eğer biz, bu anlayışla, böyle gidersek olmaz. Ben yaptım, sen yaptın, şöyle oldu, böyle oldu; bu anlayış olmaz. Sonuçta, burada bir sorun vardır. Bakın, Sayın Bakan, şunu söylemek isterim: 2002 öncesinde İstanbul’da 12 arıtma tesisi vardı, bugün itibarıyla 87 arıtma tesisi var. Bu arıtma tesislerinin 1994’ten itibaren büyük çoğunluğu -bu söylediğim- Sayın Cumhurbaşkanımızın önderliğinde, liderliğinde yapıldı ve 2002 yılında -ben bunları söylemek istemem- 145 arıtma tesisi vardı Türkiye’de; şu anda, 1.170 arıtma tesisi var. Bunlarla alakalı elbette ki eksikler var, bunları, burada tartışacağız ama A belediyesi, B belediyesi şöyle yaptı, böyle yaptı dersek olmaz. Diğer taraftan, elbette ki burası Çevre Komisyonu, daha önce de söyledik. Başımızda bir müsilaaj sorunu var, doğru, aynı zamanda bir pandemi sürecinden geçiyoruz. Burada diyelim ki, ben düşündüm arkadaşlarımla, Çevre Komisyonundaki bütün milletvekili arkadaşlarımla, asla onlara farklı bakmam... Onların da bu toplantılarda olmasını isterim, velhasıl o arkadaşlarımız bu toplantıdaydı. Ben de düşündüm ama ilk önce bir çalıştay düzenlendi. Çalıştay düzenlendikten sonra bir eylem planı hazırlandı, bunlar hazırlandıktan sonra da elbette, şimdi arkadaşlar sunum yapacaklar, elimizde veriler var, bunları değerlendireceğiz, yeterli görmezseniz yine sizin görüşlerinizle beraber burada ortak karar alırız, yapmamız gerekeni yaparız. Yani bu konuyla alakalı da elbette hiçbir arkadaşımız “Ya, Sayın Başkan, böyle bir şey var, böyle bir şey yapalım da, bana kimse söylemedi. Onu da burada söylemek isterim.” Ama ben yine bu toplantıyla alakalı Türkiye Büyük Millet Meclisinin en önemli yeri burasıdır, Gazi Meclisimizdir. Burada, Çevre Komisyonu üyelerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna bilgi verilmek zorundadır. Eleştirileri alalım, biz kardeşiz, eksiklerimiz varsa onları da alırız, bir dahaki süreçte bunları da gideririz. Ama istirham ediyorum bir kardeşiniz olarak -bir Başkanınız değil bir kardeşiniz olarak- öyle yaptı, böyle yaptı tartışmalarından ziyade, yapılanları ve bundan sonra yapılacakları anlatalım. Herkes kendine göre bir şeyler, yaptıklarını anlatır, o zaman buradan bir şey çıkmaz. Buradan hep beraber şöyle Yusuf ağabey, önce müsaade ederseniz, neler yapıldığını çok değerli milletvekili arkadaşlarımıza, Sayın Bakan Yardımcımız Profesör Doktor Mehmet Emin Birpınar özetledikten sonra, isteyen bütün arkadaşlarıma söz vereceğim. Yine, aramızda milletvekillerimiz var, AK PARTİ’den Çevre, Şehir ve Kültür Genel Başkan Yardımcımız var, onlara da teşekkür ediyorum duyarlılıklarından dolayı.

MURAT BAKAN (İzmir) - Sayın Başkan, bir şey ekleyeceğim müsilaajla ilgili değil, ayrılacağım için.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Bir cümle...

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

2.- İzmir Milletvekili Murat Bakan’ın, Paris Sözleşmesi ve iklim mutabakatlarına ilişkin açıklaması

MURAT BAKAN (İzmir) - Şimdi, toplanamadığımız için bunu bir çağrı olarak şimdiden söyleyeyim, her seferinde aramayayım da. Önümüzde bir Paris Sözleşmesi konusu var, bununla ilgili birkaç kelime söylemek istiyorum. Libya da açıkladı Paris Sözleşmesi’ne taraf olacağını, beş ülke kaldı: İran, Irak Türkiye, Eritre, bir de Yemen. Şimdi, beş ülkeden birisiyiz dünyada Paris Sözleşmesi’ni onaylamayan, biz imzaladık, onaylamadık yani bizde yürürlüğe girmedi. Şimdi, Avrupa Birliği de bir Avrupa Yeşil Mutabakatı yayımladı 2019’da biliyorsunuz. Avrupa Yeşil Mutabakatı’nın birkaç çıktısı var: Bir tanesi, döngüsel ekonomi. Bir tanesi, sınırda karbon vergisi. Bir de, finansman, dünyada artık

iklim finansmanına dönüşüyor. Şimdi, bununla ilgili komisyonun toplanması lazım yani bu sadece İklim Araştırma Komisyonunun işi değil, Çevre Komisyonunun toplanması lazım. Bakanlığın gelip bu konuda bizimle bir istişare yapması lazım, komisyon üyeleriyle. Önümüzde COP26 var, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı Glasgow'da. Biz, Çevre Komisyonu Üyeleri olarak, Cumhuriyet Halk Partili üyeler olarak hepimiz o Komisyonda Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen yer almak, takip etmek istiyoruz. Buradan Meclis Başkanlığına, Komisyon Başkanlığına ve Çevre Bakanlığına söylüyoruz: Glasgow'da hep beraber olalım. Madem bu kadar çevreye duyarlıyız, iklim gibi bu en önemli konuyu birlikte takip edelim diyorum, sadece bunu eklemek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, çok teşekkür ediyorum.

Şimdi de yapılan müsilaajla alakalı...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Çok kısa bir şey...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yusuf ağabey...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Küçükük, yaşadığım bir deneyimi aktarmak istiyorum ama. İyi başlarız o zaman diye söylüyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Buyurun, buyurun.

3.- Samsun Milletvekili Yusuf Ziya Yılmaz'ın, Samsun Belediye Başkanı olduğu dönemde Samsun'da yaptırdığı ileri biyolojik arıtma tesisine ilişkin açıklaması

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Değerli arkadaşlarım, hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

Ben, 1999'da Samsun'da Belediye Başkanı oldum, 19,5 sene Samsun'da Belediye Başkanlığı yaptım. Belediye Başkanı olduğumda -ne olur buna bir tahammül edin yani beş dakikada anlatacağım bunu- bir 19 Mayıs Bayramı öncesi... Şeyi bilmiyorum, belediyeciliği, çevre sorunlarını yani atık su arıtma işini işte deponi nasıl işletilir, modern deponi nasıl olur falan onları hep öğreneceğiz. Karayollarından bir mühendis olarak geldim, Samsun'da Belediye Başkanı oldum. Bir 19 Mayıs öncesi şey geldi, Deniz Kuvvetlerimizin donanması geldi Samsun'a, onlar her 19 Mayıs öncesi şehre gelirlerdi. Bir albay beni bir kenara çekti: "Hayırlı olsun, siz yeni seçilmişsiniz, size bir şey söyleyeceğim Değerli Başkanım." dedi. "Belki bilmezsiniz bu işi, biz sizin limanın içine, limanın içindeki sedimantasyondan yani kanalizasyon çamurunun oluşturduğu derinliği azaltan, draftı azaltan bu birikimden ötürü bazı deniz taşıtlarımızı dışarıda bırakmak zorunda kaldık. Siz farkında değilsiniz, sizin limanın içinde adacıklar oluştu." dedi. Şehrin önünde büyük bir sanayi limanı var, yıllık 10 milyon ton kapasiteli, bu limana akıyor bütün kanalizasyon.

Tabii o arada, o albayın uyarısından sonra bütün işim gücüm bu atık su arıtma işine yoğunlaştım. Biraz öğrendim, bir müşavir çağırdık, ona biraz para verdik, üzerinde çalıştık; nasıl bir şeydir, maliyeti nedir, nereye yapmamız lazım? Bütün kanalizasyon şeyin içine akıyor -yani o zaman- denize, limanın içine akıyor. İşte müşavirle çalıştıktan sonra "Ya, aşağı yukarı 40-50 milyon dolarlık veya 40-50 milyon euroluk -o zaman dolarla euro hemen hemen aynıydı- bir yatırımdır bu, şehrin uygun bir yerinde, mümkün merteye şehrin daha kırsalında çünkü arıtma işi ne kadar dışarıya operasyon yapmasa da koku vermese de rahatsız eder, şehrin dışında bir yerde olması lazım. Ama ondan önce şehrin altındaki bütün tesisatı yağmur suyu ve kanalizasyon olarak ayırmanız lazım, aksi takdirde aynı tesisatın içine yağmur suyu da girse yağmur suyunu da boşuna arıtmak gibi enerji harcama mecburiyetiniz olur." dedi. Ben

dedim ki “Peki, önce onu yapalım.” İki sene onunla uğraştık, o arada projeleri mrojeleri yaptık, atık su arıtma tesisini yaptık, 50 milyon euro civarında para harcadık. Samsun’un, işte 1,5 milyon nüfuslu kentin arıtmasını bitirdik ve şehrin dışındaki o arıtma tesisinden derin deniz deşarjıyla beraber verdik.

O arada Veysel Eroğlu Bey Bakan, bunu samimi söylüyorum yani yaşadığım bir olay olduğu için özellikle anlatmak istiyorum: Bana birileri geldi dedi ki, müşavirler, üniversite hocalarını dinliyoruz. Bazı hocalar “Bu arıtma tesislerinin yani bu ileri biyolojik arıtmanın artık doğru bir iş olmadığını, yapım masraflarının da yüksek olduğunu, yapıldıktan sonra da inanılmaz bir işletme masrafı olduğunu, elektrifikasyon masrafı olduğunu... Yazık günah, şehrin sırtına bu kadar büyük bir yük getirmeyelim, Türkiye’nin her yerinde bu ileri biyolojik arıtma tesisleri yapılıyor ama bunların işletmesinin zorluğunu kimse hesap etmiyor, bazı belediyeler, küçük fakir belediyeler daha sonra yaptıktan sonra bunu işletmiyor, işletme maliyetini halka su bedelinin üzerine yüklediği zaman halk bunu ödeyemiyor.” falan deyince “Ne yapmam lazım?” dedim. Dedi ki: “Deşarja yani arıtmaya kadar götür ama arıtma tesisini yapma, arıtma tesisini yapacağın yerden itibaren yapacağın 2 kilometre derin deniz deşarjını 10 kilometreye çıkar, 10 kilometre sonra 2 kilometrede aşağı yukarı -geçmiş gün tabii, rakamları unuttum ama- diyelim ki işte 20 metre derinliği elde ediyorsanız, 2 kilometre denizin dibinde deşarj etmekle, bunu 10 kilometreye çıkarırsanız aşağı yukarı 80 metre denizin dibinde deniz derinliği elde ediyorsunuz, 80 metre deniz derinliğinde de atıklar orada çökelti hâline getiriyor...”

MURAT BAKAN (İzmir) – Çok akıllı bir arkadaşmış o.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Zaten onun sonucunda...

MURAT BAKAN (İzmir) – Onlar bu hâle getirmiş demek ki.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Bakın şimdi, bunu şey söylüyor...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Denizin altına...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Bakın, o zaman bizim Çevre ve Orman Bakanımız Veysel Bey bana dedi ki -samimi söylüyorum- “Başkanım...” dedi...

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Harika bir öneriymiş gerçekten de.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Ama ne olur, dinleyin sözüm bitmedi daha. Yani yaşadığımı anlatıyorum, böyle günah keçisi, böyle yok “Bunun sahibi, sebebi sizsiniz.” dersiniz... İncindim de onun için söylüyorum bunu. Bunu yaşamış bir belediye...

MURAT BAKAN (İzmir) – Bu bir genel değerlendirmedir, objektiftir, kişisel almayacaksınız.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Arkadaşlar...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Ama efendim doğru bir...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Sayın Bakan, o olmadı o. Yani ne demek yani öyle bir şey olur mu efendim...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Yılmaz... Sayın Bakan... Lütfen...

MURAT BAKAN (İzmir) – Muhalefet bunun için var...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Çevre ve Orman Bakanımızın bana dediğini ne olur söyleyeyim: “Bir dakika Yusuf Bey, biz...” dedi...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Bakan lütfen...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Ama bir dakika, bitireyim.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Dinleyelim.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Diyebilirdi ki “Doğru Yusuf Bey, bu da bir alternatiftir, dene kardeşim bunu, bilmiyorum, sebebi, sorumlusu sen olursun.” diyebilirdi. “Bir dakika Yusuf Bey, hayır, böyle yapma. Gözünü seveyim, biz birçok uluslararası sözleşmeye de imza attık. İleri biyolojik arıtma tesisi yapılması zorunlu bir iştir, ne olur bununla ilgili katlanacağın bütün bedellere katlan ve o 10 kilometre derin deniz deşarjı denen şeyin doğru olmadığını söylüyorum, sen arıtma tesisi yap.” dedi ve ben dört sene sonunda 50 milyon euro para harcayarak o derin deniz deşarjı değil de yine derin deniz deşarjlı ama komple ileri biyolojik arıtma tesisini yaptım. Bunu AK PARTİ’li bir belediye olarak yaptım ve fakir bir belediye olarak yaptım.

MURAT BAKAN (İzmir) – İyi yapmışsınız.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – İyi yapmışsınız.

EDNAN ARSLAN (İzmir) – İstanbul da ona...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, Sayın Yılmaz...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Efendim ama bu bir AK PARTİ’li belediyenin Karadeniz’deki... (Uğultular)

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Arkadaşlar, arkadaşlar...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Ya bu bitti, bakın, arıtma tesisini... Sayın Bakan, arıtma tesisi bitti...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Yılmaz, toparlayalım.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – İki cümleyle bitireyim. Arıtma tesisini, Sayın Bakan, bitirdim, EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Onun için temel atmamış olabilir mi?

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Lütfen, lütfen...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Ya, bir gün imkân oldu, karşıda Novorossiysk şehri var, orayla kardeş olduk. Novorossiysk’e gittim, Novorossiysk’ten sonra da Karadeniz’in bütün kuzeyini, Romanya sahillerini ve Bulgaristan sahillerini karadan geleyim, bir göreyim dedim o sahilleri. Kafayı taktım şeye yani çok büyük bir masraf yaptım denizi kirletmemek üzere. Acaba o karşı ülkelerin sahil şehirleri denizi kirletiyor mu kirletmiyor mu diye ona bir bakayım dedim. Ya, böyle bir şey olamaz. Ne olur, Komisyonumuzun içinden bir heyet seçelim, bugün de aynı oralar. Bulgaristan sahilleri, Romanya sahilleri, bir de bizim Karadeniz sahillerini gezelim. Samimi söylüyorum mukayese edilmeyecek kadar biz daha iyiyiz.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Tuna’dan gelenler...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Tabii, Tuna’dan gelenler, Dinyeper’den gelenler, Dinyester’den... Efendim, bizim, hani iyiyiz ama daha da iyi olabiliriz, ona bir şey demiyorum. Eksiğimiz yok mu? Var.

Ben, geçen hafta Trabzon’daydım, Trabzon’da Büyükşehir Belediye Başkanı gümbür gümbür şehrin içini kazıyor, kanalizasyonla yağmur suyunu birbirinden ayırıyor, projelerini yapmış, atık su arıtma tesisinin yerini belirlemiş vesaire, onunla mücadele ediyor. Yani bu mücadeleyi yapmıyor gibi AK PARTİ’yi tanımlarsanız haksızlık edersiniz. Biz, hep bir şeyin, tavanın balıklarıyız, ufak tefek eksikliklerimiz olabilir, bu eksiklikler de güncel imkânsızlıklardan, kaynak sorunlarından kaynaklanıyor. Nitekim o 50 milyon doları ben bulamadım, gittim Avrupa Yatırım Bankasından 50 milyon euro borç para aldım da yaptım. Arkadaşlar, yok böyle paralar yani...

ALİ ŞEKER (İstanbul) – İstanbul bunu yapmadığı için yaşıyoruz bunu.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Efendim, İstanbul yaptı, yapmaz olur mu? İstanbul kaç tane arıtma tesisi yaptı, onları...

MURAT BAKAN (İzmir) – Onlar ayrı bir konu, onları konuşalım. Daha iyi nasıl...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, teşekkür ediyorum Sayın Yılmaz.

Arkadaşlar, Sayın Bakan, lütfen.

Şimdi de sözü Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız Prof. Dr. Mehmet Emin Birpınar'a veriyorum ve bu müsailajla alakalı yapılan çalışmalarla ve alınan önlemlerle alakalı bizi, bu güzide topluluğu bilgilendirmesini... Sözü kendisine veriyorum.

Buyurun Sayın Birpınar.

IV.- SUNUMLAR

1.- Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı Mehmet Emin Birpınar'ın, Marmara Denizi'ndeki müsailaj sorunu hakkında sunumu

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkan, çok kıymetli milletvekillerimiz, öncelikle bu Glasgow'la ilgili uluslararası bir telefon görüşmesine katıldım, onun için sizlerden af diliyorum geç kaldığım için öncelikle Sayın Başkanım ve kıymetli vekillerden.

Tabii, tartışmaları günlerdir dinliyoruz, ben de hem uygulamanın içerisinden gelen birisi olarak İstanbul'da on sene İl Müdürlüğü, Çevre ve Orman ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü yaptım, akademiden geliyorum ve uluslararası çevreyle ilgili, sadece iklim değil çevreyle ilgili, bütün müzakereleri de son sekiz senedir ülkemiz adına yürüten birisiyim. Hem uygulama, hem teori, hem uluslararası ayak, hem de akademi tarafını belki yüzde 100 bilmem ama yüzde 60 seviyesinde bilen birisiyim, bilmeye, öğrenmeye de hâlâ devam ediyorum. Çünkü çevre meseleleri çok yeni meseleler olduğu için de aslında mesela çevre mühendisliği bölümlerinde her yazılan şey makale olarak çıkar, bir inşaat mühendisliğinde böyle değildir. İnşaat mühendisliğinde bir makale yazarsınız çünkü çok şey sonuçlanmıştır, bitmiştir ama çevre meselesine her alınan numune yeni bir şey ortaya çıkartabilir. Dolayısıyla çok yeni bir bilim dalı. Zaten temel bilimlerden değil çünkü inşaat mühendislerinin, kimyacıların, biyologların beraberce kurduğu bir ara mühendislik disiplini olarak görünür. Biz okurken çevre mühendisliği bölümü Yıldız Teknik Üniversitesinde yoktu, sadece Orta Doğu ve İstanbul Teknik Üniversitelerinde vardı; sonrasında yine, inşaat mühendisleri, makine, biyologlar ve kimyagerler veya kimya mühendislerinin beraberce kurduğu bir ara disiplin olarak karşımıza çıktı.

Ama artık son dönemde dünyanın en önemli konularından bir tanesi hem de siyasetin de önemli olduğunu -ki şimdi Almanya'nın Başbakanı Angela Merkel, Almanya'nın eski Çevre Bakanıdır. Avrupa'nın, biraz daha dünyayı aslında kirleten ülkelerin, zamanında Sanayi Devrimi'yle beraber dünyayı kirleten ülkelerin bu işin farkına varıp "Ya, bu dünyayı kirlettik ama biz zenginleştik, çocuklarımız bu dünyada rahat yaşayamayacaklar çünkü bu kirlilik meselesi sınır tanımayan bir şey. Bizim burada huzur içinde yaşamamız için bizim komşu ülkelerimizin de temiz olması gerekiyor çünkü onlar eğer havayı, suyu veya toprağı kirletilirse oradan gelecek ürünlerin, oradan gelecek havanın veya denizden gelecek bir balığın bizim çocuklarımıza etkisi var." diye aslında biraz da egosantrik düşünerek bu çevre meselelerini çok önemsemeye başladılar. Tabii ki doğrudur bu. Dünya adına onların, bilim adamlarının veya dünya bilim adamlarının verdiği kararlara bütün ülkelerin uyması gerekiyor.

Ama şunu söylemek istiyorum: Aslında daha üst ölçekte bu bir hak meselesi. Yani biz kul hakkını hep insanlar -insanlar hep böyle- arasındaki hak olarak görüyoruz ama aslında yaratılmış bütün canlıların hepsinin kul olduğunu ve onların arasında onların da hakkının olduğunu biliyoruz ama onlar

sadece görevini yapıyorlar. Yani şu dışarıda gördüğünüz bir ağacın görevi meyve vermek, erozyonu önlemek ve aynı zamanda karbondioksiti alıp oksijeni vermek insanoğlu için veya diğer canlılar için. Eğer siz o ağacın meyvesini -Sayın Genel Başkan Yardımcımız bana anlatmıştı- almak için siz onu ilaçlarsanız, oradaki kurdu, kuşu, böceği öldürüp o meyveyi yine egosantrik bir şekilde sadece kendiniz için aldığınız zaman işte, aslında oradaki birçok dengeyi otomatik olarak bozmuş oluyorsunuz. Bunu bana Sayın Genel Başkan Yardımcım bir hikâyeyle anlatmıştı. Onun yanına Samsun Çarşamba'dan yaşlı bir amca gelmiş, demiş ki: "Kırk senedir ben elma yetiştiriyorum." "Bu elmalar organik mi?" deyince organığı anlamamış aslında ama demiş ki: "Evladım, ben kırk senedir bu elmaları yetiştirip satıyorum ve bunlara hiç ilaç sıklıyormuş çünkü eğer ilaç çıkarsam onların da hakkı var; bu kurdun, kuşun, böceğin de belki orada çok fazlaca hakkı var, arıların hakkı var. Eğer biz arıları, bu hayvanları öldürüp bu elmayı alırsak ve bunu satarsam pazarda buradan kazandığım para bana helal olmaz." şeklinde aslında çok büyük bir derin ekoloji, çok büyük bir çevre dersi -belki ilkokul mezunu bir adamdır ama- böyle bir dersi hiçbir üniversitede, dünyanın hiçbir yerinde okutamazsınız, bulamazsınız. Bu, gözlerimizi yaşartacak bir meseledir. Ama insanoğlu eşrefimahlukat tabii, doğru ama eğer diğer canlılara, floraya, faunaya zarar vermeye devam ederse onları bu hâle getirirse o zincirin halkalarından birini kopardığında çok büyük sıkıntılara yine kendi düşecek.

Sayın vekillerim, biz aslında çevreyi bile kendi geleceğimiz için korumak istiyoruz, biliyor musunuz. Yani diğer canlıları falan düşündüğümüz yok. Ya, insan eşrefimahlukat evet, doğru, yaratılmışların en şerefli ama biz onu bile korurken, yine egosantrik davranıp biz kendi geleceğimiz için bunu yapacağız, çocuklarımızın geleceği... Konuşurken bile söylüyoruz ama hiçbir zaman o ağaçların geleceğini veya o canlıların, floranın, faunanın, denizin içerisindeki canlı hayatın geleceğini çok fazla hesap etmiyoruz. Bu benim şahsi görüşlerimdir yani okuduğum derin ekolojinin belki şeyleridir. Tabii, çok fazla sizleri bu şeylerle... Yani yine tartışırız, konuşuruz ama işin daha büyük ölçeği var.

Peki, nüfus artıyor dünyada evet, doğru, işte, sayın vekillerimiz de söyledi, eski Sayın Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı söyledi. Çevre meselesi sınır tanımıyor, siz istediğiniz kadar burada temiz olun, işte, o havzadaki başka ülkeler eğer bir yerleri kirletiyorsa o kirlilik gene size geliyor ki şu anda Karadeniz'i en çok kirleten nehirlerden bir tanesi yıllardır Tuna Nehri. Yani Avrupa'nın bütün kirliliği maalesef bize geliyor, yıllardır da geldi, hatta yabancılar gelip varillerini Karadeniz'e bıraktılar, hatırlarsınız. Yani sadece bu içerideki mesele değil, dışarıdaki ülkelerin de... Hâlâ şu anda Avrupalılar ve Batılılar, aslında kapitalist düzenin şeyleri bütün elektronik atıklarını Gana'ya gönderiyorlar.

MURAT BAKAN (İzmir) – Plastikler bize geliyor Sayın Bakan.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Onları ikinci el elektronik, ikinci el bilgisayar diye gönderiyorlar, onlar çöplüklerde duruyor ve onların içerisindeki bütün elektronik atıkları filan oralara gönderip oralarda şey yapıyor. Yani sürekli tedbir alınması, onların o şeylerine karşı bütün hükümetlerin, bakanlıkların yeni duruma göre vaziyet almaları gerektiğini ifade etmek istiyorum. Bu çok dinamik bir mesele, onu söylüyorum. Yani çok statik değil, dinamik, her an olaylara müdahale etmeniz gerekiyor.

Bu müsilağ meselesi de aslında baktığımız zaman... Tabii, ülkede ben hep şunu söylüyorum, diyorum ki: Hiç kimse birbirini suçlayarak vicdanlarını rahatlatmasın. Yani bu işi hep beraber yıllardır bu hâle getirdik yani Türkiye'de hep beraber de bunu çözmek istiyoruz yani burada bence söylenmesi gereken bu. Çünkü hakikaten çok fazla nüfusun artması, teknolojinin gelişmesi çok paraya ihtiyaç var. Ben İstanbul İl Müdürüken sanayi odasında bir toplantı yapılmıştı, o zaman Macaristan'ın Çevre Müsteşarı gelip konferans vermişti. Macaristan 8-10 milyonluk bir ülke Avrupa Birliğine uyum meselesinde dediler ki: "Biz çevresel altyapıyı tamamlamak için 10 milyar avro Avrupa Birliğinden para

aldık, yaptık.” Yani kişi başı bin avro para gerekiyordu. Yani Türkiye coğrafyasında 80 milyon insan yaşıyor, çevre altyapısını Batı’yla aynı seviyeye getirmek için sizin 80 milyar avro paraya ihtiyacınız var. Bu paraları ya yurt dışından bulacaksınız ya öz kaynaklardan üreteceksiniz, bir şekilde... Sadece yatırım maliyeti değil, aynı zamanda bunların işletilmesi için de size sürekli paralar gerekiyor.

Yani bir arıtma tesisini işletmek -Başkanımız biliyor- çok kolay değil -sizlerin takdiriyle çıkan kanunlarda- yüzde 50 elektrik desteği veriyoruz ama gene gidiyoruz, arıtma tesislerin kimyasalları pahalı, her geçen gün yurt dışından geliyor, elektrik ücretleri pahalı, orada çalışan insanların şeyi işletilmesi de zor meseleler, hep destek gerekiyor. Kalkınmakta olan ülkelerin ve az gelişmiş ülkelerin maalesef böyle sorunları hep var, olacaktır. Ama yüzleşme noktasında işte bunlarla yüzleşmeye başlıyoruz.

Yani bugün Marmara’da yaşadığımız meselelerden belki de hiç konuşulmayan en önemli şeylerden bir tanesi. Belki de zincirlerden bir tanesi koptu orada bilmiyorum. Yani hep diyoruz ki: Neticede orada “fitoplankton” dediğimiz yani aslında bu bitkilerle oluşan mikroorganizmalar, bitki türevli mikroorganizmalar var; bir de “zooplankton” dediğimiz daha çok hayvan türevli olanlar var. Bu fitoplanktonlar aslında denizin içerisindeki en ufak canlılar. Biz enerjiyi mesela kendimiz direkt güneşten alarak kullanamıyoruz, ne yapıyoruz? Bir sebze bunu alıyor, meyve bunu alıyor, biz onu yiyerek vücutta enerji hâlinde kullanıyoruz, aslında bizim de kendimizin yaptığı o. Denizin içerisindeki bu fitoplanktonları güneş ışığıyla aslında mikroorganizma olarak büyüyor, bunu “zooplankton” dediğimiz hayvansal olan mikroorganizmalar yiyor, onu da küçük balıklar yiyor, onu daha büyük balıklar yiyor, onu da köpek balığı yiyor. Böyle bir denge var, böyle bir zincir var. Eğer bu zincirlerden bir tanesi koptuysa Marmara’da -bilmiyorum- o zaman ne olur? Onu yiyen bir tür kaybolunca öbürü çok fazlalaşmaya başlar ve her tarafı sarar. Bu karada da öyle, denizde de öyle, inşallah öyle değildir.

Bu, benim meselem değil ama diğer meseleler ne? Marmara Denizi meselesi var. Evet, Marmara Denizi dünyanın en küçük denizlerinden bir tanesi, sakız olur ya, sakızın iki tarafı böyle burkulmuş gibi bir tarafında Çanakkale Boğazı’yla bir tarafında İstanbul Boğazı’yla boğulmuş, dünyanın en küçük denizi ve dünya denizlerinden çok farklı bir deniz. Dünyadaki Allah’ın yarattığı bütün okyanuslar ve denizlerde üstündeki su sıcaklığı denizin tabanındaki su sıcaklığından daha fazladır ama denizin dibinde, en okyanusta bile, en kutuplarda bile denizin dibinde artı 4 derecelik bir sıcaklık vardır ki orada hayat olsun çünkü su molekülüyle ilgilidir. Su molekülü, işte; 1 litre su 1 kilogram gelir artı 4 derecede ama 1 litre zeytinyağı 800 gram gelir, 1 litre cıva 13,6 kilogram gelir özgül ağırlıklarıyla ilgili ama suyun böyle bir özelliği olduğu için denizin tabanında artı 4 derece eğer sıfır olsa donacak demektir. Dolayısıyla su sıcaklığı meselesi Marmara Denizi’nde böyle değil. Marmara Denizi’nde üstteki sıcaklık 10 derece, alttaki sıcaklık 15 derece yani tam tersi bir ekosistem var. Bunun sebebi de belli, işte akıntılar, yani Karadeniz’le Marmara arasında 25 ila 35 santim zaman zaman, mevsimsel olarak farklılıklar oluşuyor. Karadeniz daha yüksek. Neden? İşte, oradan Tuna Nehri geliyor, bütün nehirler orada, oraya akıyor ve orada da enteresan bir şekilde tuzluluk az, dolayısıyla yoğunluğu az olduğu için üst akım da boğazdan gelip Marmara Denizi’nin üst 25 metresini Ege Denizi’ne doğru götürüyor. Daha az tuzlu bir su, daha soğuk bir su oraya geliyor, aşağıdan ise Akdeniz’den gelen, yukarıya doğru gelen bir akım var, o daha sıcak, daha tuzlu dolayısıyla yoğunluk farkından dolayı arada bir kristalleşme oluyor ve tuzlu su alta, az tuzlu su üstte dolayısıyla üstteki sıcaklık daha az, alttaki sıcaklık daha fazla. Şimdi, bu yukarıdaki suların gelmesi azalmaya başlayınca iklim değişikliğinden dolayı nehirler kurumaya başladı. Daha az su gelince dolayısıyla Marmara Denizi bir göl gibi davranmaya başladı, göl gibi davranıyor yani durgunluk oluşuyor, vorteksler hem dikeyde hem yatayda azalınca, dalgalanma olmayınca o azaldı. Sıcaklık da son on sene 2,5 derece artmış durumda Marmara’da. Bütün bunlara bir de kirlilik eklenince belki de türlerin birisi yok oldu dolayısıyla mikroorganizmaların -o demin

söylediğimiz- o “fitoplankton” dediğimiz ürün, şeylerin çoğalması ortaya çıktı. Aslında bu; bir tarla düşünün, tarlaya siz bakmadığımız zaman otlar sarar değil mi? Aynı şekilde denizin içerisinde bu müsülaj da böyle bir şey. Bakmazsanız, işte bunların yiyecek ürünleri veya belki de balıkçılık oldu, fazla balıkçılık yapıldı, bilmiyoruz, yani bir sürü sebebi olabilir, tek bir tane sebepten kaynaklı olduğunu düşünmüyoruz. Sadece bilim adamlarımızla yaptığımız toplantılarda bize söylenenleri ben sizlere Sayın Başkanım özetlemeye çalışıyorum.

BAŞKANMUHAMMET BALTA –Biraz daha hızlı olursa şöyle Orta Doğu Teknik Üniversitesinden gelen hocamızın da bir, on dakikalık sunumu var.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Tamam peki.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Ondan sonra da milletvekili arkadaşlarımızın Genel Kurulu da var, görüşlerini almak lazım, esas onları dinlemek lazım. Biraz daha hızlandırılmış bir şekilde olursa sevindirir.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Tamam. ben biraz heyecan da yapıyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Görüyoruz, ona geniş bir zaman da ayırırız, ona ayrı sunum yaparsınız.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Çevre meselesini dinleyenler olunca efendim böyle bir şey var.

Dolayısıyla, işte burada haritada görüyorsunuz aslında Akdeniz’de inanılmaz ısınıyor. Artı 0,5 derecelik bir limiti kaldı Akdeniz’in yani eğer artı 0,5 derece daha Akdeniz suyu ısınırsa daha buna benzer sorunlar burada daha da büyüyerek olabilir, fırtınalar olabilir, siklonlar olabilir, büyük hortumlar meydana gelebilir yani aslında Akdeniz bölgesi bir tropikal iklime girebilir, belki turizm burada ölü, bilmiyoruz. Ki şimdi balıklar üzerinden görüyoruz, işte aşağıdaki denizlerden yukarıya doğru balon balıkları Kızıldeniz’den yukarıya gelmeye başladı, orada bütün türleri yemeğe başladı, bu sıkıntıları yaşıyoruz ki burada en çok ısınan deniz gördüğünüz gibi Marmara Denizi, siyah orada haritada görünüyor. Geçelim.

Evet, bu yapıyı anlattım biraz evvel hem Marmara’dan gelen durağan deniz yapısını, bunu da geçelim sirkülasyonu azalıyor. Bu kirlilik besliyor, bu neden oluyor, işte esas sorun bu: Sanayi. 25 milyon insan yaşıyor Marmara’nın etrafında 7 tane il var, yüzlerce ilçe var ve bir de Türkiye sanayisinin yüzde 60’ı burada. Neden burada? Aslında burada olmasının sebebi şu, çünkü sanayinin ihtiyaçları denize yakın olmayı, limanlara yakın olmayı gerektiriyor, sadece taşıma için değil aynı zamanda soğutma suyu olarak da bu denizi kullanmak istiyorlar. Yani demir çelik fabrikaları, termik santraller bunun gibi yapılar suları alıp denizden soğutma su yollarıyla tekrar denize vermek istiyorlar. Dolayısıyla dünyanın her yerinde nükleer santraller de öyledir, nükleer santral de mutlaka denizin veya bir ırmağın kenarına kurulmak zorundadır ki o ısınan suyu soğutma amacıyla kullanılır. Dolayısıyla bir ihtiyaç ama aşırı yüklenmesi bu, cumhuriyet tarihi boyunca aynı yörede, bu Körfez’e yüklenmesi buradaki atık suların iyi arıtılamaması, iyi işletilememesi, belki de iyi denetlenememesi hepsi yani ben suçu üzerimden de atmak istemiyorum ama bütün bunlar buradaki atık suların yani hem evsel atık suların hem de sanayiden gelen atık suların “fosfor” dediğimiz veya işte gübrelerden de gelen yani çok fazlaca tarım yapılıyor, hayvancılık yapılıyor özellikle Balıkesir-Susurluk havzası o bölgede, oradan gelen nitrat, fosfordur veya azot gibi besinlerin aslında demin söylediğimiz denizin içerisindeki mikroorganizmaların yediği besinlerin artması sonucu, bunlar artıyor, artınca bir süre sonra aslında bunlar bizim için çalışan şeyler ve sonunda ne oluyor biliyor musunuz? Çok fazla obezleşip ölüyorlar,

ölenler yukarıya çıkıyor, entübe olanlar da aşağıda yüzüyor şu anda Marmara Denizi'nin içerisinde, zaman zaman bu rüzgâr... Bunları biliyor musunuz? Aslında "plankton" Yunanca bir kelime, plankton: Kolu, ayağı, bacağı yani organı olmayan bir canlı demek ancak rüzgârın etkisiyle, dalganın etkisiyle hareket edebilen bir hayvandır. Dolayısıyla siz ona "Git şuraya." diyemiyorsunuz ancak rüzgârla götürüyorsunuz, dalgayla götürebiliyorsunuz ki o bir yere gitsin. Dolayısıyla bunların fazlaşmasıyla da bu durum ortaya çıktı.

Demek ki üç tane şey var. Bir: Hem durgunluk hem sıcaklığın artması hem kirliliğin gelmesi belki de bir türün zincirde –işte, o zinciri de bir gösterelim- kaybolması bunun sebeplerinden bir tanesi olabilir. Burada, aslında güzel bir görsel var onu, burada görebiliyorsunuz, aslında bu fitoplanktonları. İşte, görüyorsunuz önce bitkisel kökenliler var, daha sonra diğerleri hayvansal ve köpek balığına kadar zincir eğer bu zincirlerden biri kırılmadıysa Marmara'da bu düzeldir. Onun adı da "biyolojik mücadele"dir.

Kısa bir örnek başkanım -bunu da anlatmak zorundayım- ben İstanbul müdürüyken yaban hayatıyla ilgileniyordum, bir şey başıma gelmişti. İstanbul'un bütün ormanlarını "çam keseböceği" diye bir şey sarmıştı. Belki görmüşsünüzdür şöyle bir böcek, Akdeniz bölgesinde de vardır, milyarlarcası bir anda sarıyor, bir çam ağacını iki günde kurutuyor. Bunu yiyen bir tür var, "sülün" diye bir hayvan var. Sülün, İstanbul'un doğal türü olmasına rağmen avcılar bunu eti de çok lezzetli olduğu için vurmuşlar, yok olmuş sülünler. Bunlar da çoğalmaya başladı, ormanlar kendiliğinden yok oluyor, kuruyor. Ne yapalım? İşte "Samsun'da sülün var." dediler, Samsun'dan biz işte amaçlı ürünler getirdik, Polonezköy'e bir sülün üretim çiftliği kurduk uzun hikâye. Neyse ilk sene 2 bin sonra 5 bin, 10 bin, 20 bin sülünleri üretiyoruz, yumurtalardan çıkartıyoruz çünkü onlar sadece nisanla haziran 15 arasında yumurtluyor, o yumurtaları topluyoruz, kuluçka makinelerine koyuyoruz, onları büyütüyoruz, voli yerlere alıyoruz, sonra da doğaya bırakıyoruz, hani onlar o mücadeleyi, biyolojik mücadeleyi yapsın diye. Neyse bunlar çoğaldı, o arada bin dönüm bir araziye de çevirdik, bizim derdimiz bunlar kendiliğinden orada tekrar yani çoğalsınlar. Arkadaşlara soruyorum: "Bir dönümün içerisinde herhangi bir yerde görüyor musunuz, bir dişi yumurtanın üstüne yatıyor mu? Bir gün haber geldi dediler ki: "10 yerde gördük." Gittim, çok sevinmiştim yani dişiler yumurtaların üstünde yatıyorlar, çok sevindim, mutlu oldum, fotoğraflarını çektik. Aradan bir ay geçti, dediler ki: "Efendim, kötü bir haberimiz var." "Ne oldu?" "Bizim yumurtaları yılanlar yiyor." dediler. "Ne yapacağız?" "Yılanları yok edelim." "Nasıl yok edelim yılanları?" "Kirpi salalım. Kirpi yılanı öldürüyor." dediler. "Nasıl öldürüyor?" Kirpi yılanın kuyruğunu ısırmış, ısırınca yılan dönüyor, kirpi de kapandığı için dikenleri yılanın her tarafına batıyor, kan kaybından yılan ölüyor, sonra kirpi bütün sülaleyi çağırıp o yılanı yiyormuş. Bize akıl verdiler, peki, o zaman 50 tane 100 tane kirpi saldık. Saldık kirpileri, kirpiler yılanları hakikaten yedi, yılan yok, güzel. Aradan bir ay geçti dediler ki: "Efendim, bizim bu sahayı fare bastı." "Nasıl fare bastı?" "Çünkü yılanları öldürdük, yılanlar fareleri yiyordu." Dedim ki: "Allah'ımızı severseniz bu işe karışmayalım. Bu işe karışsak..."

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Dengesi var doğanın.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Demek ki şöyle bir şey var, efendim, o yumurtaların 10 tanesinin 1 tanesi yaşayacak, o doğal süreç devam edecek. Bunu kaplumbağa, caretalarda da görüyoruz. Bin tane caretta çıkıyor yumurtalardan, bir tanesi yaşıyor, onu koruyabilirsek aslında dengeyi korumuş oluyoruz ama bir tanesini öldürürsek başka denge bozuluyor. Dolayısıyla, bu işin zincir halkaları böyle. Bu sorun, evet, var Marmara'da, bugünün sorunu değil, yılların sorunu ki onunla ilgili bir tane grafik göstermek istiyorum. Bu, Akdeniz'de 2007'de bir mesele oldu. Aslında derin deşarj meselesi hep sıkıntılı. İstanbul'da ve Marmara'da maalesef, birçok

belediyemiz ön arıtma yapıyor. Ön arıtma ne demek? İçindeki, askıdaki katı maddeleri tutup suyu sıvılaştırıp denizin dibine, işte Başkanımızın anlattığı gibi vermek demek. Şu anda Marmara havzasının yüzde 50'si derin deşarjla yürütülüyor.

Şimdi, o arıtma tesislerinin yapılması lazım, bakılması lazım, paranın bulunması lazım, belki Avrupa Birliği'nden, dünyadan kredilerle bu işlerin yapılması lazım ama şunu görüyoruz: Bu müsilağ meselesi işte şu grafikte gördüğünüz gibi aslında, Adriyatik'te görülmüş. Adriyatik'te uzun süre görülmüyor.

Derin deşarj kısaca bir şey söyleyeyim. Aslında, derin deşarj da bilimsel bir şeyin sonucu. Ortadoğu Teknik Üniversitesinin –hocalar bilirler– teklifidir derin deşarj meselesi boğazda. O zaman bilmiyorlar çünkü bu akıntıyı da ters düz akıntıyı da bilmiyorlar, hatta “ODTÜ Kanalı” diye bir ismi bile vardır orada. Deniliyor ki: “Ya, bunu verin denizin altına Boğaz'dan, gitsin, bu zaten büyük sirkülasyonunda kaybolur.” İlk teklif o dönemde böyle veriliyor ve o yöntem aslında yürüyor yani benim gördüğüm kadarıyla. Sonradan –tabii, bilim gelişen bir şey– bu iş fark ediliyor, bunun yanlış olduğu. İşte “Arıtalım, ondan sonra deşarj edelim.” deniyor, artılıyor, bir ön arıtma yapılıyor, sonra biyolojik arıtmalar yapılıyor. Yani şunu söylemek istiyorum: Ben, çevreyle ilgili yatırımların çevre, siyaset üstü bir şey, doğru. Yatırımların hiç durmaması gerekiyor. Bizim hakikaten eskisi yenisine bakmadan yepyeni arıtma tesislerini sürekli yapmamız gerekiyor yani hiçbir şekilde bunlar durmamalı, devam etmeli. Yani bir belediye başkanı sürekli bence çevreyle ilgili yatırımları duyurmalı, ben bunu söylüyorum veya mevcut yatırımları da olanları da çalıştırmalı. Yani hiç kimse bu konuda “İşte bizim tarafın şeyi böyle, o tarafın böyle.” diye savunmamalı ve bu işi yürütmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi, bu aslında Adriyatik'te olmuş ve oradaki ülkeler bir araya gelmişler –orası da hafif kapalı bir alan biliyorsunuz– bu işi çözmüşler. Yapacak ne var? Nasıl çözeceğiz bunu? İşte, hep beraber çözeceğiz, beraberce toplantılar yapacağız, bilim adamlarımızı içimize alacağız, bütün belediye başkanlarımızı; onların su idarelerini, çevre koruma daire başkanlarını... İnanın, ben İstanbul'daydım, 3 gündür günde 3 saat uyumuyorum, herkesle konuşuyoruz, herkesi dinliyoruz. Bu problemi çözmemiz lazım çünkü görüntü hakikaten kötü yani şimdi herkes şunu soruyor: “Bu denizden, buradan balık yenir mi, balık tutulur mu? Çünkü bu çevre meselesi –Son cümlelerimi edeceğim, kapatacağım Başkanım, biliyorum, yordum– Covid nasıl bir hasta, hastane, doktor ilişkisinden çıkmışsa... Yani eskiden sizin bir yeriniz ağrıyor, doktora gidiyordunuz, kimsenin haberi olmuyordu ama bir salgında bu mesele sadece bir sağlık meselesi olmayıp bir kalkınma meselesi, bir turizm meselesi, bir iç güvenlik meselesi, bir ulaşım meselesi veya ekonomi meselesi hâline dönüşüyorsa bence çevre meseleleri ve iklim meseleleri de gelecekte aynı şekilde olacak. Sadece bir çevre meselesi olarak gördüğünüz zaman yanlış yerden çözüme başlarsınız. Problemi doğru ortaya koymadığın zaman da çözümleri de doğru olmaz. Ben, kendi ülkemiz adına da bence dünyaya katkı vermek adına da çevre adına en iyi işleri yapmak niyetindeyim. Ben bu Komisyonu çok seviyorum, üyelerini de çok seviyorum. Yani her türlü benimle aradıklarında irtibata giriyoruz, konuşuyoruz, mümkün olduğu kadar onlarla beraber neler yapabiliriz diye söylüyorum. Ve ben, tekraren buradan söylüyorum: Her hafta bizi çağırın, ben kendi adıma ve arkadaşlarım; işte Çevre Yönetimi Genel Müdürümüz ÇED Genel Müdürümüz ve Tabiat Varlıkları Genel Müdürlüğü temsilcilerimiz, Bakanlığımız sizin emrinizdeyiz. Ya, bilgilendirme istiyorsanız her türlü bilgiyi, en şeffaf şekilde, siyaset yapmadan –benim öyle bir görevim yok– bunları sizinle paylaşmaya hazır olduğumu ifade etmek istiyorum Sayın Başkanım. Siz bizi her gün çağırın, biz vakit bulalım 24 saat, ne zaman istiyorsanız, hangi konuda bilgi istiyorsanız da vermeye hazır olalım ama burada bir şeffaflıkla bu yürütülmüştür bundan sonraki süreçte de nasıl, neler yapılacağını paylaşmaya hazırız.

Sadece son bir videoyla sizi şey yapayım. “Müsilaj nedir?” diye soruyorlar. Biz bu müsilajı aldık –bu video hiçbir yerde gösterilmedi– laboratuvara götürdük, laboratuvardaki görüntüler var, enteresan. Yani aslında, bu müsilajın yüzde 99’u su ama öyle enteresan ki işte bu yani salya gibi –yani çocukların böyle hani benim torunum var şimdi diş çıkarıyor ha bire salya yapıyor onun gibi– bir şey, onun içindeki yüzde 99’u su ama bırakmıyor suyu, bırakmayınca da böyle bir görüntü oluyor. Bakın, işte burada gördüğünüz gibi salyayı aldık, laboratuvarında bakın o membranın içerisinde ne kadar yavaş bırakıyor? Ancak içine bir şey karıştırarak bunu çözüyorsunuz. Bu da tabii, denizin 30 metre tabanına kadar şu anda kaplanmış durumda. Üstte ölenler var, onlardan topladığımız bunlar.

Bir de öbür videoyu görelim. Bunu hiçbir yerde göstermedik, güzel bir video, size, Komisyon üyelerimize gösterelim dedik. Bakın, içine “flokant” dediğimiz bazı şeyler katıyoruz bunu çözsün diye. Allah’tan biliyoruz onları ama bunları alacaksınız, çözeceksiniz. Şimdi diyorlar ki bunları topladınız, ne yapacaksınız? Tamam, doğru ama yüzde 99’u su yani bir yere götürüp de bırakmak da şey. Biz, hem bunun patolojik olup olmadığını, hem tehlikeli atık ihtimali... 3 tane önemli test yaptık Marmara’yla ilgili efendim: Bir tanesi, deniz suyundan numuneler aldık, deniz suyunda bir tehlike var mı? İki, balıklardan numune aldık. Üç, müsilajın kendisinin patolojik olup olmadığını veya tehlikeli atık olup olmadığını testlerini de TÜBİTAK’ta yaptırıyoruz. Dolayısıyla, yarın bize sorulduğunda da bunları yaptırmak zorunda hissettik, buna bakıyoruz. Bakın, içine bir şey karıştırdığımız zamanki görüntü değil mi o? O zaman çok çabuk bırakıyor ve sonunda da aslında, içinde hemen hemen hiçbir şey kalmıyor yani çok az bir şey kalıyor yani o suyu bırakıyor. İşte bu testleri deniyoruz. Bunu acaba jeomembranlarla denizin ortasına belki bir platform kurup, bunları alıp, bu jeomembrandan geçirip suyu tekrar denize verebilir miyiz? Çok yeni bir konu, hepsinin üzerinde çalışıyoruz. Sizlerin de inanın desteğinizi bekliyoruz. Bize güvenin, inşallah bu sorunu Marmara için hep beraber, hiçbir parti, belediye ayrımı yapmadan çözmemiz lazım çünkü bu ülkemizin dünyada turizmini, her şeyini etkileyecek bir konu. Beraberce çalışalım, üretelim, sizlerin de fikirleri varsa, görüşleri varsa benimle direkt Whatsapp’tan görüşerek atabilirsiniz. Bilim adamlarından bize ulaşamayanlar size ulaşırsa onları da bize gönderin.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Bizler de çok teşekkür ediyoruz.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, güçlü bir ekiple gelmişler; ÇED Genel Müdürümüz, Çevre Yönetimi Genel Müdürümüz, Tabiat Varlıkları Genel Müdürümüz, daire başkanlarımız, aynı zamanda da Orta Doğu Teknik Üniversitesinden Deniz Enstitüsü Müdürü ve Müdür Yardımcısı gelmiş.

Şimdi, çok teşekkür ediyoruz. Hocamızın kısa bir sunumu var. O, sunumu yaptıktan sonra değerli milletvekili arkadaşlarımıza söz vereceğiz. Burada gördüğümüz kısa vadeli çözümlerde, deniz yüzeyinin temizlenmesiyle alakalı bütün belediye başkanlarımız, bütün ekip, Bakanlığımız orada, deniz yüzeyi temizleniyor, bilimsel ölçümler yapıldı, az önce Değerli Bakan Yardımcımız anlattı. Atık su arıtma tesisleriyle alakalı alınacak önlemler var, derin deniz deşarjının tamamen durdurulmasıyla alakalı bir görüş var. Bu işi kaynağından engellemeyle alakalı, ileri biyolojik arıtmayla alakalı temel düşüncemiz bu.

Kurumlar arası iş birliği... Şu anda kurumlar arası iş birliği var yani Bakanlık, belediyeler, bilim adamları, sivil toplum kuruluşları yani orada bir kurumlar arası bir iş birliği oluştu.

Diğer tarafta, eylem planı... Eylem planı da hazırlandı, ilçeler statüsüne kadar da iniyor. Yasal mevzuatla alakalı da atık su arıtma tesislerinin işletilmesiyle alakalı da sıkıntılar var. Onu da biz yakın zamanda milletvekilleri olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak yasal mevzuatla alakalı ne eksiklikler var, onları da tespit edip yani bu konuyla alakalı topyekün bir mücadele yapacağız.

Şimdi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Deniz Bilimleri Enstitüsü Müdürü Profesör Doktor Barış Salıhoğlu Hocamın kısa on dakikalık bir sunumu var. Siz değerli milletvekillerimize bunu sunduktan sonra saygıdeğer milletvekillerimize söz vereceğim.

Buyurun Hocam.

2.- ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Barış Salıhoğlu'nun, Marmara Denizi'nin mevcut durumu ve yaptıkları çalışmalar hakkında sunumu

ODTÜ DENİZ BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ PROF. DR. BARIŞ SALİHOĞLU – Marmara’da şu anki mevcut durumu ve yaptığımız çalışmaları ben özetleyeceğim. Onun dışında sorularınız olursa da bilmiyorum, vakit olursa, Sayın Başkan izin verirse cevaplamaya çalışırım.

Esasında Sayın Bakanımın sunumundan sonra benimki biraz kısaldı. O anlattı deniz salyası nedir, müsilaj nedir. Bu, ağırlıklı olarak karbonhidrat-protein karışımı bir organik yapı. Bakan Yardımcımızın aktardığı gibi, bunlar mikroskobik bitkiler, denizde bunlar çok yaygın, fitoplankton dediğimiz canlı. Zaten soluduğumuz oksijenin de esasında büyük bir kısmı bu denizdeki mikroskobik bitkilerden geliyor. Bu müsilajın yapısı biraz farklı ama bunlar bir salgı üretiyor, o yüzden, böyle, bu gördüğümüz yapıda. Şurada, altta gördüğünüz, sahadaki yüzeyden aldığımız müsilajlar, soldaki ise su kolonunda bulunan yani ilk 30 metrede çok yaygın bunu şu anda Marmara’da görüyoruz ve örneklerimizi gerçekten süzemyoruz. Mesela kimyasal analizlerini yapacağımız, diğer biyolojik analizlerini yapacağımız suyu süzemyoruz; bütün filtreleri tıkiyor, öyle bir yapı. Oluşma nedenleri: Evet, evsel ve sanayi atıkları, bu, besin tuzunun, “kirlilik” dediğimiz besin tuzunun, azot, fosfor yükselmesi. Hatta metallerin de bunların üremesini hızlandırdığını bazı yayınlar gösteriyor. Biyoçeşitlilik kaybı yani bu ekosistemi siz bozduğunuz zaman dayanıklılığı ekosistemin azalıyor. Dayanıklılığı azalınca istemediğiniz başka türler işin içine girebiliyor ve böyle, aşırı üreyebiliyor. Balıkçılık doğrudan etki değil belki ama o da ekosisteme zarar verebildiği için doğru yapılmazsa, o da bunun etkilerinden biri olabiliyor ve iklim değişiminin de tabii, bunların ciddi etkilerinden biri olduğunu biliyoruz ve bunların yapıları nasıl yürüyor, bu müsilaj, çok karmaşık. Olası sonuçları her şeyden önce oksijen azalması. Ha, tabii, su kolonunda oksijen azaldığı zaman diğer canlıları da etkiliyor ve bu, kitlesel canlı ölümlerine yol açabilir. Biyoçeşitlilik kaybı, balıkçılığın tamamen çökmesi belki, turizm ve sosyoekonomik zararlar veriyor.

Türkiye denizlerinin yapısına geldiğimiz zaman, zaten Karadeniz’e bakarsanız, bu, Karadeniz’deki klorofil yani demin anlattığım mikroskobik canlıların yoğunluğunu burada görüyorsunuz. Karadeniz’e olan girdi çok fazla olduğu için Karadeniz zaten çok üretken bir deniz. Marmara’yı da görüyorsunuz, Marmara da benzer şekilde üretken. Akdeniz daha temiz gördüğünüz gibi ama özellikle Doğu Akdeniz kıyılarına gittiğiniz zaman, bizim kıyıları, oraların da hassas alanlar olduğunu ve artık oralarda da çok dikkat etmemiz gerektiğini, bu oksijen seviyelerindeki azalmaları biz gözlüyoruz. Zaten Karadeniz’in yüzde 90’ı oksijensiz bu arada. Bu oksijensiz yapılar dünyanın başka yerlerinde var mı? Var. özellikle üretimin çok olduğu, bu, besin tuzlarının yüksek olduğu dünyada başka denizler de var. Baltık Denizi en kötülerinden biriydi, bir miktar düzelleme var. Bizim denizlerimize geri dönecek olursak, biz ODTÜ Deniz Bilimleri olarak kırk yıldan fazladır buralarda çalışmalar yürütüyoruz, emektar bilim gemimizle bu çalışmaları yürütüyoruz.

Burada sizleri görmüşken... Gemimiz emektar, yakın bir zamanda bunun yenilenmesi gerekiyor. O konuda da desteklerinizi bekliyoruz, onu da burada vurgulamak isterim. Görüyorsunuz aşağıda, ülkenin bütün denizlerini biz çalışıyoruz, bütün ulusal denizleri çalışıyoruz. En fazla deniz araştırması yürüten kurumuz, açık denizi gerçek manada çalışan kurumuz ve Marmara’yı da benzer şekilde biz kırk yıldır çalışıyoruz. Bakanımın bahsettiği İSKİ Projesini de biz vaktinde yapmıştık, doğrudur. Tabii, yani o suların artırılmadan Boğaz’ın altına verilmemesi gerekiyordu. Yani bilim birçok doğruları

gösterir ama bilimi de uzun vadede... O zamanlar, tabii, nüfus daha az. O zaman onun oraya verilmesi doğru bir yöntemdi belki ama ilerleyen vakitlerde bunun değişmesi gerekiyordu. Bu çalışmalarını nasıl yapıyoruz? Bir DEKOSİM merkezimiz var, Deniz İklim ve Ekosistem Araştırmaları Merkezimiz var. Burada son cihazlarımız çok yeni. Uzun süreli gözlemler yapıyoruz. Bunu da eski Kalkınma Bakanlığının destekleriyle ortaya koyduk. Şimdi yeni nesil cihazları da Marmara'da kullanıyoruz. Burada gördüğünüz gibi, sağ üst köşede Marmara'daki oksijen seviyelerini gözlemliyoruz ve şimdi size onları da göstereceğim.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızla yaklaşık dört yıl önce MARMOD Projesi'ne başlamıştık yani Marmara'nın bir dijital ikizini ortaya koyduk, hem gözlem hem modellerle "Marmara'da ne değişiklikler oluyor, Marmara'nın sağlığını iyileştirmek için ne gibi değişiklikler yapmamız lazım, hangi önlemleri alırsak, ne kadar sürede iyileşir?" gibi sonuçları ve yönetim önerilerini de almaya başladık. Bu projeyi daha da detaylandırarak sürdüreceğiz.

Şimdi Marmara'daki sıcaklık artışını burada çok hızlı göstereyim. Hem yüzeyde hem de yüzeyin altında, bu soldaki grafikte görüyorsunuz. Kırmızılar 2020'li yıllar. Yani normalde, esasında denizlerde, derin denizin çok çabuk sıcaklığı artmaz ama Marmara farklı bir deniz; Akdeniz'in suyu giriyor ve dibe çöküyor. Yüzey suyu girip dibe çöktüğü için daha derinin sıcaklığını da artırıyor. Diğer açık denizlerde bunu kolay kolay göremezsiniz. Yukarıdaki grafik ile aşağıdaki grafik, yukarı 1980-2000, aşağı 2000-2020. Hem sıcaklıklar artıyor hem tabakalaşma çok ciddi miktarda, söylenildiği gibi. 2-2,5 derece bir sıcaklık artışı var ama derin Marmara'da bu sıcaklık artışının olmasının da biz bu bozulmaların bir sebebi olabileceği şeklinde yorumluyoruz ve çalışmalarımız sürüyor. Hem giren organik yükler ile artan nüfusa paralel olarak oksijen azaldı hem de bu tabakalaşmayla beraber okyanusta. Geline nokta oksijen 25 metrenin altında çok çok düşük seviyelerde. Zaten bu MARMOD Projesi'nin ana sebebi de bunu araştırmak, buna çözüm önerileri bulmaktı. İlk iki yılın sonunda biz MARMOD Projesi kapsamında ortak bir veri tabanı oluşturduk, bütün veriler burada ve ilk defa Marmara'ya özgü ulusal bir model geliştirdik.

Su bütçesi güncellenmekte. Karasal girdileri çok bilmiyoruz. Daha detaylı gözlemler yapacağız ve yük azaltım eylem planlarına da katkı verdik. Sonuçlarımız ne gösteriyor? Biz en olabilir, en uygulanabilir sonuçlardan biri olarak karasal girdileri yüzde 40, mümkünse daha fazla azaltmak ve bu deşarjların da deşarjlardan giren besin yükünün de yüzde 75 azaltılması... Bu ileri arıtmayla olur ya da başka yöntemlerle olur, bunu tabii ki Bakanlığımız takdir edecektir, belediyeler takdir edecektir. O yöntemler uygulanırsa beş altı yıl içinde bir düzelmeye göreceğimizi düşünüyoruz. Son eylem planında bunun daha da hızlı yapılması, üç yıl içinde bu düzelmeye görülmesi öngörüldü. Onu da olumlu karşıladığımızı söylemek istiyorum.

Evet, sadece deşarjlardan değil ama havzadan, nehirlerden de ciddi bir kirlilik girdiğini biliyoruz. Belki de düşündüğümüzden daha da fazlası giriyor olabilir ve bunları da ortaya koymamız gerekiyor gözlemlerimizle. Dediğim gibi, Karadeniz'den gelen yüklerin, Boğaz alt suyuna yapılan deşarjların da burada ciddi bir önemi var. Karadeniz'e müdahale edemiyoruz tabii ama yaptığımız deşarjlara müdahale edebiliyoruz. Bunları yapmamız gerekiyor. Evet, bu çalışmalarımız devam ediyor.

Şimdi, dediğim gibi, dijital ikiz yani üç boyutlu bir modelle bütün bölgeyi modellemek istiyoruz. Şu anda gemi Marmara'da, bütün Marmara'yı taradı. Onun sonuçlarını da son bir iki dakika içinde göstereyim. Tüm Marmara'yı taradık hatta şimdi tekrar, baştan bir taramaya karar verdik, Sayın Genel Müdürüm, sizin de bilginiz olsun, Sayın Bakan Yardımcım, tekrar baştan tarıyoruz. Bu gördüğünüz örnekleri sürekli alıyoruz, işte, burada, membranda biz de süzerken çok zorlanıyoruz, süzemiyoruz. Şu kesiti göstereceğim şimdi boydan boya Marmara'nın oksijen seviyesini. Şimdi burada son durumu

gösteriyor o yüzden size aktarmak istiyorum. Şu açık renkle gördüğünüz oksijen seviyeleri yüksek yani buralarda hâlâ daha müsilaj yapan o planktonlar ürüyor, hâlâ aktif şu anda. Altında hızla ölüyor ve oksijeni daha da hızlı azaltmış, var olan oksijen koşulları daha da azalmış durumda. Çanakkale'ye kadar giriyor, aktivitenin sürdüğünü görüyoruz, o yüzden, bir süre daha takip etmeye karar verdik. Evet, burada, Susurluk'tan çok girdi var, havzadan çok girdi var ve gerçekten oksijen seviyeleri ilk 30 metrede çok azaldı bu sebeplerden ötürü. Bunun önlemini bir an önce almamız lazım çünkü anoksik koşullara doğru da gitme riskimiz var yani bu bölge biraz hassas, onu da bilgilerinize sunmak isterim. Evet, gene, buradan daha detaylı, bu bölge hassas, müsilaj yapan canlıların sürekliliğinin sürdüğünü görüyoruz buralarda, bunu gözlemlemeye devam ediyoruz. Son durum budur, arz ederim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teşekkür ediyorum Hocam. Hem sizlere hem ekibinize, çalışma arkadaşlarınıza çok teşekkür ediyoruz.

Elbette, bu çalışmalarını sadece Marmara değil diğer bölgelerde de herhâlde yapacaksınız.

ODTÜ DENİZ BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ PROF. DR. BARIŞ SALİHOĞLU – Aynen Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Ben, Sayın Bakan Yardımcıma, değerli bürokrat arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Şimdi, öncelik sırası Komisyon üyelerinde olmak üzere söz vereceğim.

Buyurun Sayın Polat.

MAHİR POLAT (İzmir) – Evet, öncelikle bildirim için, bilgiler için çok teşekkür ederim.

Biz de müsilajın ne demek olduğunu bilimsel anlamda, bir şekilde kavramış olduk fakat geldiğimiz bugünde, çevresel bütün etkilerin insan kaynaklı olduğunu, bizim doğayı tahrip etmemizden kaynaklı olduğunu hep beraber görüyoruz. Evet, iyi niyetle, doğayı tahrip etmeyelim, doğaya hep beraber siyaset üstü bir bakış açısıyla bizim, hepimizin yaşadığı bir habitat olarak görelim fakat bunun için bir irade gerekiyor, bunun için siyasi iradenin bir şeyler yapması gerekiyor. Mesela, biz iyi niyetle, bu Komisyonunda çok ciddi eleştiriler getirdik. 15.11.2018'de benim burada bir konuşmam var. Kanun teklifi gelmişti, tam da kanun üzerine konuşmuştuk. Burada eylem planımızın 10'uncu maddesiyle ilgili, gemilerin atık su boşaltılmasıyla ilgili, denizlerimizi kirletmesiyle ilgili bir hesap yapmıştım. O zaman -komisyon tutanaklarında var- İlyas Şeker Bey bana sormuş. Türkiye'deki bizim denizlerimiz kirletilmeye, gemiler tarafından kirletilmeye çok müsait çünkü uyguladığımız cezalar yeterli değil, hafta sonu gelip bir gemi bir sintinesini boşaltsa, çöpünü verse ödeyeceği işletme bedeli ile onu açıkta boşaltıp yakalandığı takdirde ödeyeceği fiyatları kıyaslamıştım. Başkan o zaman "Bir bakalım, değerlendirelim." dedi, Bakan Yardımcısı görüştü fakat gelinen noktada, bu cezaların artırılmasıyla ilgili hiçbir hazırlık yapılmadı.

Yine, 2016 yılında bizim dönemin milletvekillerinden Fatma Kaplan Hürriyet bir kanun teklifi veriyor müsilaj ile ilgili bir Meclis araştırma komisyonu kurulsun diye. Bugün burada bilim insanı dört beş sene sonra buraları iyileştirebileceğimizi söylüyor. Tam da dört yıl önce biz eğer bununla ilgili bir şey yapmış olsaydık yani bir irade "Evet, bunu yapalım, muhalefetten de gelse bu iyi, bu denizler hepimizin, bütün çocuklar dehşete düşmeden doğayı koruyabiliriz." iradesini koyabilmiş olsaydı belki bugün bunları yaşamıyorduk. Şimdi burada iyi niyetle yaptığımız tüm önerileri, bu çevrenin, bu doğanın hepimizin olduğunu bilerek yaptığımız önerileri siyasi iradenin de kanun koyucuların da yani sizlerin de alıp bir yere koymaması, hayata geçirmesi gerekiyor Değerli Başkan. Bunun için de Komisyona ve size önemli görevler düşüyor. Biz çevrenin düzelmesi için atılacak her adıma destek

vermek durumundayız. Sadece Marmara Denizi değil, mesela, Isparta milletvekillerimiz burada mı bilmiyorum ama Eğirdir Gölü'ne gittiğiniz zaman göl bitmiş, ölüyor yani orada koca bir gölümüz bitiyor. Biz burada eğer bunlarla ilgili farkındalık oluşturup baştan yeni nesilleri eğitip ve tersine çevirecek mekanizmaları yaratamazsak, maalesef, atalarımızın mirasını hep beraber ihanet etmiş oluruz. E, burada da irade AK PARTİ'de olduğu için, siyasi irade, sorumluluk sizde, sizin buna iyi niyetle yaklaşmanız gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Polat, biz de teşekkür ediyoruz.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, sunum yapacağım, başka bir komisyona gideceğim, bana öncelik tanırlarsa arkadaşlar.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Elbette, sen bizim abimizsin.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Buyurun Sayın Vekilim.

İBRAHİM ÖZDEN KABOĞLU (İstanbul) – Çok teşekkürler.

Sayın Bakan Yardımcısı, değerli meslektaşlar, sayın üyeler; bu bilgilendirici açıklamalarınız ve konuşmalarınız için teşekkürler.

Ben, aynı zamanda, Karşılaştırmalı Çevre Hukuku Uluslararası Merkezi Başkan Yardımcısı sıfatıyla birkaç söz söyleyeceğim, merkezi Fransa'da bulunuyor. Bu merkez şu anda Barcelona Sözleşmesi'nin etkililiği konusunda bir uluslararası araştırma yürütüyor. Zaten Sayın Bakan ve sizinle görüşeceğim yakında. Türkiye sorumlusuyum ben. Bu açıdan, tabii, dile getirdiğiniz bu Marmara Denizi'nin sorunu, sevgili meslektaşımız, Karadeniz'e de değindi, Karadeniz'den gelen tehlikelere de ama bir şey eksik kaldı. Bükreş Sözleşmesi acaba Karadeniz açısından ne ifade ediyor? Burası, zannediyorum, bundan böyle yapacağımız toplantılarda özellikle üzerinde durulması gereken husus çünkü denizlerle çevrili olan bir devlette yaşadığımızı göre Barcelona Sözleşmesi ve Bükreş Sözleşmesi bizim açımızdan son derece önemli. Şimdi, bu bakımdan, tabii, Sayın Bakan Yardımcısı, özellikle, bize verdiği bilgiler çerçevesinde deneyimini biliyoruz, çalışmalarını, flora -fauna- homo sapiens dengesini bozduğumuzu, ben o çıkarımda bulunuyorum; tabii, siz Bakan Yardımcısı olarak siyasal sıfatınız da var, o kadar açıkça söyleyemezsiniz ama o sonuç çıkmış oluyor ve bunda da yine, doğrudan ya da dolaylı değindiğiniz üzere, devletin düzenleme, denetim ve yaptırım işlevinde, bu üçlüde, birtakım ciddi aksaklıklar olduğunu görüyoruz.

Şimdi, biz şunu yapıyoruz Marmara Denizi'ndeki bu büyük felaket karşısında: Dün, bugün, yarın ayırımında bugün dünü, neden öldürdük bu denizi, acaba nedenleri nedir? Ölüm nedenleri üzerine otopsi yapmaya çalışıyoruz ama yarın konusunda ve tahminlerimiz var ancak bir şeyi kesin söyleyemiyoruz. Bu bakımdan, bence Türkiye çevresi üzerinde olduğu gibi Marmara Bölgesi ve çevresi açısından da dün, bugün, yarın ekseninde konuya yaklaşmamız gerekiyor, yarına yönelik olarak özellikle çevre hukukunun ihtiyat ilkesini kesinlikle masaya yatırmak durumundayız. Şimdi, bunu masaya yatırdığımız zaman Marmara Denizi felaketini bölge bağlamında, ölçeğinde ele almadan göğüsleyemeyiz.

Şimdi, bu konuda, Sayın Başkan, Çevre Komisyonu Başkanı “Hep birlikte kucaklayalım.” dedi, “Siyaset ötesi yapalım.” dedi, doğru, siyaset ötesi yapmamız gerekiyor, ben de elden geldiğince o sıfatla konuşmaya çalışıyorum. Mesela sözünü ettiğim merkez, Birleşmiş Milletler nezdinde statüsü bulunan bir merkez. O çerçevede, şimdi, bu açıdan bakıldığı zaman, Kanal İstanbul konusunu mutlaka dikkate almamız gerekiyor yarına yönelik olarak. Neden? Çünkü şimdi biz bilimsel çerçevede bu konuları ele almak durumundayız ama eğer Kanal İstanbul'u bir inat sözcüğüne indirgeyecek olursak o zaman

insana yönelik olarak inatta inatlaşabiliriz, bu mümkün, yönetici olarak inatlaşabiliriz ama doğayla inatlaşamayız çünkü Sayın Başkanımız, Samsun ve Karadeniz çevresini anlattı ve hani, denizle, doğayla oynamanın, inatlaşmanın mümkün olmadığını ve onun bir biçimde dönüşü olduğunu görüyoruz.

Bu bakımdan, bunun mesela Karadeniz oksijen oranına etkisini, bunun Marmara Denizi'ne etkisini, bütün bunları dikkate aldığımız zaman iki şeyi söyleyerek sözlerimi bitireceğim: Bir, Kanal İstanbul'a yandaş olmak veya karşı olmak kuşkusuz saatlerce tartışılabilecek bir konudur. Örneğin, ben bilimsel olarak 10 neden sıralayabilirim "Neden Kanal İstanbul yapılmamalıdır?" diye, burada taraftar varsa o da 10 neden sıralayabilir ama zannediyorum, böyle bir bilimsel çerçevede konuşma yaptığımız bir masada herhâlde taraftar olan kişiler de o kanalın gereklerini yerine getirir. Onun için de benim söylemeye gerek yok, ÇED Genel Müdürü burada, çevresel etki değerlendirmesidir bilimsel açıdan. Şimdi, eğer biz, hani taraftar olmanın veya karşı olmanın ötesinde, bilimsel gerekleri de yerine getirmeden bunu bir siyasal inatlaşma sürecine indirgeyip böyle çok büyük bir operasyona yani bölgesel çapta bir operasyona girersek o zaman, biz şu anda Marmara müsülajını belki beş altı yıl sonra temizleyebileceğimiz tahmininde bulunuyoruz ama on yıl sonra hiçbir biçimde geriye dönüşü olmayacak bir sürece girme riskimiz var.

Sayın Komisyon Başkanı, Sayın Bakanlık mensupları ve değerli üyeler; o nedenle benim ricam, biz, bu konuyu da bilimsel olarak masaya yatıralım ve müsülaj karşısında çözüm ararken Kanal İstanbul'dan bağımsız olarak bir çözümün olamayacağını düşünelim. Mesela, Sayın Bakan Yardımcısı 84 milyondan bahsetti ama biz Kanal İstanbul'la sadece nüfus temelinde birkaç milyon kişiyi daha Anadolu'dan getirmek için proje üretiyoruz diğer bütün değişkenleri diğer faktörleri bir yana bırakırsak. Dolayısıyla, belirttiniz, "Sanayi tesisleri orada." dediniz ama bu, maalesef, tipik bir gelişmekte olan kapitalist devletin ya da biraz yağma kapitalizminin bir sonucudur, ürünüdür ama biz bunu görmeden daha çok oraya toplayacağız, daha çok oraya toplayacağız.

O zaman tekrar vurguluyorum ihtiyat ilkesini, lütfen Çevre Bakanlığı temsilcileri olarak orada atacağımız her adımda özellikle Marmara Denizi için ihtiyat ilkesini öne çıkaralım derim ve dikkatiniz için teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Çepni, buyurun.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Teşekkürler Başkanım.

Merhaba, bütün arkadaşları ben de selamlıyorum.

Sunumlar için de teşekkür ederim, uzun sunumlar dinlemiş olduk.

Tabii, çok sık toplanamıyoruz Çevre Komisyonu olarak, arkadaşlar da belirttiler, memleketin dört bir tarafında çok ciddi problemler olmasına rağmen bu problemlerin belki de merkezindeki Komisyonun çok daha sık toplanması lazım ve bu toplanmalar da bütün bu sorunlarla ilgili fikir alışverişi, bir eylem perspektifi içermeli.

Şimdi, sunum yapan arkadaşlarımız çok kapsamlı anlatımlar yaptılar yani müsülaj meselesini tartışmak için toplandık ama genel olarak ekoloji, çevre konusunda da perspektif ortaya koymuş oldular. Böyle olunca doğal olarak biz de bir ön giriş yapmak zorunda kalıyoruz yani çünkü ben kişisel olarak ekoloji ve çevre meselesinin siyasetüstü olduğunu düşünmüyorum; tam tersine, çok siyasal bir alan olduğunu düşünüyorum, bir kere burada ayrışıyoruz.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Partilerüstü ama siyasi.

MURAT ÇEPNİ (İzmir) – Tabii, siyasi.

Şu anlamda tartışırsak olabilir, ben de bunu çok ifade ettim, mesela diyelim ki bir sağlık meselesi, bir iktidar değişir, gelir, değişebilir, düzeltilebilir; eğitim meselesi, başka bir iktidar gelir, düzeltilebilir ama ekoloji düzeltilemez. Bu anlamda dersenez tüm dünyanın sorunu. Ama sorunlarla mücadele açısından baktığımızda şimdi biz, iktidarı muhatap almadan bir tartışma yapma şansına sahip değiliz yani iktidar karşımızda, bütün bunları yürüten, yapan bir icra organı var, dolayısıyla onunla muhatap yani bilim insanlarıyla muhatap değiliz mesela, o anlamda siyasetüstü değil.

Şimdi, bizim baştan beri söylediğimiz mesele şu, diyoruz ki: Ekoloji ve çevre, ya dünyamız SOS veriyor yani Türkiye de SOS veriyor yani bu küresel iklim krizi, kuraklık, suların yok olması, ormansızlaşma, beklenmedik iklim olayları, pandemi gibi... Pandemi de böyle bir meselenin sonucu. Şimdi, dünya SOS veriyor yani Türkiye de bunun çok doğrudan bir parçası. Şimdi, pandemi sürecinde ortaya çıkan en temel gerçeklerden bir tanesi örneğin, sağlık modelinin, sağlık sisteminin özelleştirilmesinin yarattığı sonuçlarla karşı karşıya kaldık. Yani örneğin, diyelim ki aşı bulundu, aşı meselesinde de ne oluyor, dünyanın büyük bir çoğunluğu aşından faydalanamıyor. Niye? Patent meselesi var. Yani bu bile sağlık meselesinin ne kadar halkçı, ücretsiz olmak zorunda olduğunu ortaya koyan bir realite bugün, pandemi süreci ama sağlığı bir sektör olarak gören neoliberal kapitalist anlayışın gelip tıkanıdığı nokta işte pandemi sürecidir. Şimdi, bizim hâlâ bunları tartışmadan bir yere varma şansımız var mı? Yok. İşte, ekoloji meselesi de böyle bir mesele. Şimdi, hâlâ sermaye ve kâr odaklı bakıyoruz. Sermaye ve kâr odaklı bakmaktan çıkmadığımız koşullarda nüanslarda farklılaşabiliriz ama esasta ortaya bir çözüm koyma şansımız yoktur. Bunu herkes biliyor aslında fakat içinde bulunduğumuz siyasi darboğaz burada bizim esaslı bir tartışma yapmamızı engelliyor.

Şimdi, müsilaj meselesi, sunumlar yapıldı, anlaşıldı, bazı bilinmez noktaları var, sürprizli yanları var ama bilinen bir yan var, müsilaj meselesi işte Marmara Denizi'nin etrafında kümelenmiş 25 milyon insan, sanayinin yüzde 60'a yakını, sanayi tesisleri var, hepsi denize yakın olmak zorunda. Niye? Daha çok kâr etsin diye. Şimdi, bu sorunu çözmediğimiz koşullarda müsilaj meselesini çözeriz, başka bir sorun ortaya çıkar. Yani bu Komisyon, şirketlerin taleplerini makul hâle getirmekte görevli bir komisyon değildir, böyle bakmamak durumundayız; tam tersine, bu Komisyon aslında sermaye ve şirketlere karşı pozisyon almak zorundadır. Nasıl diyelim ki sivil toplum örgütleri, demokratik kitle örgütleri iktidara karşıdır, değil mi? Çünkü "iktidar" adı üzerinde güç, o güce sahip olmayanlar iktidardan talep ederler yani işleyiş budur, model sistem budur.

Şimdi, burada da mesela şu soruyu soruyoruz biz: Burada geçici önlemler mi alacağız yoksa bu biyolojik artma meselesinde -eylem planında var ama- somut bir şey istiyoruz yani nedir çözüm projemiz? Birincisi bu.

İkincisi, "Arıtma tesisleri var." denildi, mesela bu arıtma tesisleri ne kadar çalıştı? Bunu bilmiyoruz biz, ne kadar çalıştı bunlar yani resmîyette bunların çalışmasının bir raporu var mı mesela elimizde? Elektrik tüketiminden bu çok net olarak ortaya çıkabilir, bu bilgilere sahip değiliz. Ne kadar çalıştı? Şimdi, bunun cevabını vermediğimiz zaman, siz isterseniz basit biyolojik arıtma tesisleri kursanız dahi yani bunlar şirketlerin emir erine dönüşmüş, yöneticilerin elinde bir çözüme hizmet etmez. Yani mesele, sistem meselesi, onu demeye çalışıyorum.

Şimdi, dolayısıyla, bu konuda bilim insanların ortaya koyduğu çok kıymetli veriler var. Şimdi, tabii, çok girmek isterim onlara, girmek zorundayız çünkü daha müsilajın başında bizim Ulaştırma Bakanlığımız bir açıklama yaptı, Karaismailoğlu "Bunun çözümü Kanal İstanbul'dur." dedi mesela, gerçekten böyle bir kaldık yani gerçekten kaldık, nasıl olur böyle bir şey? Yani şimdi gel de tartışma. Şimdi, bu Kanal İstanbul'un bunun çözümü olduğunu nereden biliyor bu Değerli Bakanımız, nereden biliyor? Şimdi, bu Değerli Bakanımızı ben İkizdere'den biliyorum, "Kestiğimiz her ağacın yerine 10

ağaç dikeceğiz.” diyen bir Bakanımız var. Ya, bir kere, 1 ağacın yerine 10 ağaç dikemezsiniz, eğer fidanları kastediyorsanız o başka bir şey, orman değil o. Şimdi, bugün de iktidarlar tarafından bu “Kanal İstanbul Projesi’ni yapacağız.” diye açıklamalar yine yapıldı. Şimdi, Kanal İstanbul’un yapılması demek, bu Marmara Denizi açısından da son çivinin çakılması demek. Yani Karadeniz’in pisliğinin Marmara’ya akması demek yani neresinden bakarsanız bakın -şimdi çok ayrıntıya girmek istemiyorum, hocamız da söyledi, niye Kanal İstanbul’a karşıyız meselesine girmek istemiyorum ama- bunun son çivi olduğunu tartışabiliriz eğer başlık açarsanız.

Şimdi, bu Marmara Denizi etrafındaki işletmelerin çalışmaları hangi düzeyde kontrol altına alınacak? Bu konuda bir bilgi varsa alalım. Mesela, ne kadar duracak bunlar, bunlar durdurulacaklar mı? Bu konuda somut bir çalışma var mı?

Şimdi -yine Yusuf Başkanım yanılmıyorsam söyledi, elmaya ilaç katmayan köylünün hikâyesini siz anlattınız, pardon- bizim orada bir laf vardır: “Lafın zorunu söyleyip kolayını bırakmak.” diye. Çok güzel bir laf ettiniz mesela ama ben de şimdi size şöyle bir örnek vereyim: İkizdere’de bizim Ayşe teyzemiz -izlemiştir belki, izlemedeyse bir daha izleyin, bakın- dedi ki: “Bu ağaçların, bu taşların canı var, yapmayın.” dedi taş ocağıyla ilgili. Şimdi, İkizdere’deki o taşın, ağacın canı varsa işte bu elmanın da elmayı yiyen kurtların da hakkı var. Meseleyi böyle ele almadığımız zaman olmaz. Müsilaj tartışması sürecinde siz “Salda Gölü’nü yapacağız.” dediğiniz zaman bu olmaz yani Salda Gölü lafın bittiği bir yerdir, noktadır. Salda Gölü elin ayağın değmemesi gereken bir göldür. Buraya proje niye yapıyorsunuz? Yapmayalım, buraya hiçbir şey yapmayalım, elimizi çekelim buradan. Siz sanki burada -gökdelenler varmış- fabrikalar vardı da bu fabrikaları, gökdelenleri söküp atıyorsunuz, yerine seyirlik teraslar kuruyorsunuz; böyle bir şey yok.

O yüzden, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının, iktidarın, bütün bu iktidar güçlerinin ekoloji meselesine, çevre meselesine bakış açısı başından beri problemlidir çünkü meseleye kalkınma odaklı bakmakla ekolojik çerçeveden bakmak arasında çelişki var. Bugün, 21’inci yüzyıl açısından, 2021 açısından bu, artık, sözün bittiği yerdir. Burada sermaye ve kâr odaklı bakamayız, bu mümkün değil. Örneğin, ODTÜ’den sunum yapan hocamıza soruyorum: Kanal İstanbul’la ilgili ne düşünüyor mesela bu çalışmalar yürütülürken, ne düşünülüyor? Bu konuda bir bilgi istiyoruz. Sunum yapıldı. Kanal İstanbul’la ilgili fikirleri nedir mesela, bunu merak ediyorum.

O anlamda, müsilaj meselesinin sebepleri bellidir: Bir: Kâr odaklı bakmak. İki: Oradaki insan yoğunluğu yani Kanal İstanbul insan yoğunluğunu artıracak zaten, orası bir kente dönüşecek; bu açıdan da bir yıkım. Bunların durdurulması... Şirketlerin kontrolsüz bir biçimde doğayı ve suyu zehirlemesinin önüne geçilmesi, bu konuda radikal kararların, çözümlerin uygulanması gerekir ve arıtma meselesinin de... Derin deniz deşarjı meselesidir, tartışmak lazım, yanlış bir yöntem bu yani mantiken de yanlış bir yöntem. Siz alıyorsunuz, akıntı var diye 30 metrenin altına bunu deşarj ediyorsunuz, nereye gidecek bu? Hani şunu geçiyorum: Şu andaki arıtmaların katıları alıp sıvıyı denize vermekten ibaret olduğunu da biliyoruz. Hadi diyelim ki böyle olmasın, daha ayrıntılı bir arıtma uygulansın. Bu bile yine Karadeniz’i pisletmek anlamına gelir, akıntı oraya gidiyor çünkü. Neresinden bakarsanız bakın çözüm üretmiyor, işte o yüzden tekrar tekrar başa dönüyoruz. Mesele bir mantık meselesi, mesele bir politik perspektif meselesi; o yüzden biz çevre değil, ekoloji diyoruz.

Ekoloji dediğimiz şey şu: İnsan, doğanın hâkimi değil. Doğa eksenli, hayvan eksenli, doğal yaşam eksenli bir perspektif; insan bunun bir parçası. Bunlar insanın hizmetinde alanlar değil. Ekoloji meselesinin ayrıştırıcı noktası burası. O anlamda, Çevre Komisyonumuza tekrar bir çağrı yapıyorum. Hadi diyelim ki diğer felaketler bize ders olmadı anladım ama şu müsilaj meselesi en azından bir ders olsun. Herkes, hepimiz geleceğimizden bahsediyoruz, çok esaslı laflar ediyoruz, tamam, doğru ama

geleceğimizi kurtarmak sermayenin merkezinden bakmakla olmaz. Çünkü bir yere kâr girdiği zaman -bu, ister büyük bir fabrika olsun ister küçük bir restoran olsun hiç fark etmez- kâr varsa orada, oraya çıkar meselesi girdiğinde bütün diğer toplumsal çıkarlar ötelenir, bu kaçınılmaz bir şeydir çünkü kârdır, kâr mantığı budur, kapitalizm budur.

O anlamda, bu çağrıyı tekrar Komisyonumuza yapıyorum. Bundan sonrasında en azından çok daha esaslı tartışmalar yapmak üzere bir araya gelelim, yerinde incelemeler yapalım ve bu soruna dair de özellikle bilim insanlarının bu konuda ortaya koyduğu görüş ve önerileri de dikkate alalım diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Sayın Arslan...

EDNAN ARSLAN (İzmir) - Başkanım teşekkür ediyorum.

Ben de Değerli Bakan Yardımcımıza ve Değerli Hocamıza yapmış olduğu bu güzel sunum için çok teşekkür etmek istiyorum.

Hepimizin bahsettiği Çevre Komisyonu, evet, ihtisas komisyonları içerisinde en değerli, en kıymetli Komisyon ama en tembel Komisyon Sayın Başkanım. Ben de bunu, özellikle, tekrar vurgulamak istedim. Geçen hafta yapılan toplantıya keşke bütün Çevre Komisyonu üyeleri davet edilmiş olsaydı. Yani, bunu zaten Bakanlık planlayacaksa, birileri yapacaksa komisyona da gerek yok. Yani iş yapıldı, bir eylem planı hazırlandı, o eylem planında öğreniyoruz ki daha önceden varmış zaten; Marmara Belediyeler Birliği falan bu işi daha önce yapmışlar. Biz de oradan “copy paste” yaptık herhâlde, aldık, getirdik, buraya koyduk. Sonra da bugün toplandık, bilgilendirme toplantısıyla da yolumuza devam ediyoruz, geç de olsa önemli bir toplantı.

Şimdi, bir işin başarılı olabilmesinin en önemli faktörlerinden biri iradedir, iradeyi siyasetçi koyar. Biz, burada, bu çevre sorunlarını bertaraf etmek için irade koyarsak çözümü basit olur. Çözümü kim üretecek? Çözümü bilim insanları üretecek. Yani siyaset üstü dediğimiz mesele, aslında biraz burada başlıyor. Bilim insanları bize yol gösterecek, bilim insanları bu işin çözümünün nasıl olduğunu anlatacak, biz de siyasi irade olarak diyeceğiz ki: Orta, kısa ve uzun vadede şu, şu kararları aldık, o Bilim Kurulunun -burada da var zaten öyle bir kurumun kurulmasından bahsediliyor- onların almış olduğu kararlar doğrultusunda, onların arkasında dik duruş göstererek onlara finans sağlayacağız, onlara alan açacağız ve hep beraber, ortak akılla bu meseleyi çözeceğiz, çözmemiz gerekiyor.

Şimdi, tabii, bu kısa, orta ve uzun vadeli bir mesele. Benim gördüğüm kadarıyla bugünden yarına çözülecek bir iş değil, zaten eylem planıyla da bunu itiraf etmiş oluyorsunuz. Eylem planında öyle şeyler var ki mesela, bölgede bulunan mevcut atık su arıtma tesislerinin tamamı ileri biyolojik arıtma tesisine dönüştürülecek. Ne zaman? Yok. Ne zaman başlayacak? Yok.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Beş yıl içerisinde.

EDNAN ARSLAN (İzmir) – Kaynak? Yok. Yani bunların hepsini tanımlamak lazım, Sayın Başkan, Sayın Bakanım. Yani bu eylem planının tek tek bütün maddelerini açıp ne, ne zaman, kim tarafından yapılacak, finansmanı nedir, kaynağı nedir? Bunların tek tek açıklanması lazım, yoksa öteki türlü bu iş yürümez. Yarın havalar ısınır, biraz akıntı oluşur, bu müsilaj kendiliğinden ortadan kaybolur, hep beraber “Ya, bu işi başardık, bitti.” deriz. Ama bu mesele aslında biraz evvel ODTÜ’lü Hocamın da söylediği gibi suyun yüzeyinde değil, aslında biraz altında, 30 metre derinlerde, çok köklü bir mesele. Başkanına çok teşekkür ediyorum, tecrübe parayla satın alınan bir şey değil, çok güzel bir şey anlattı. Ha, bu örnek başarılı bir örnek de olabilir, başarısız da olabilir ama tecrübe alınması açısından, örnek alınması açısından çok kıymetlidir. Ben bir şey söyleyince Sayın Eyüp Vekilim, hemen refleks gösterdi, ben kişileri itham ederek bir şey demedim. Samsun Belediyesi, o dönem doğru yapmış,

İstanbul Belediyesi kandırılmış dedim ama bu kişiye ya da birine istinat edilen bir suçlama değil. Bir kurumun, bu konuda basiretli davranması, bir kurumun ise bu konuda basiretsiz davranmasıyla ilgili bir şeydi. Çünkü iki farklı örnek var, birisi doğru yapmış, alkışlıyoruz ama bir diğer kurum eksik yapmış, bunu da tenkit ediyoruz, etmek de zorundayız. Bu iş biraz, bilim adamlarına bırakılmalı, doğru. Niye? Çünkü biz işi bilim adamlarına bırakmadığımız zaman siyasetçiler bu işi uğursuzluğa bağlıyorlar. Bir milletvekilimizin çıkıp burada, basın önünde, bu işi seçilen belediye başkanlarının meymenetsizliğine, bağlaması uğursuzluğuna bağlaması, akılla, bilimle, vicdanla açıklanacak bir mesele değil. O yüzden bilim insanları kıymetli bu işi bilim insanlarının rehberliğinde çözelim. Ya, bu ülke bizim, gidecek başka bir yerimiz yok. Sayın Bakan da aslında işin, meselenin tam olarak nereden kaynaklandığını anlattı, o kese şeylerinden, o tırtıl... Doğru, o zincirde bir şey koptu, Marmara'da o zincirden bir şey koptu ve kopan da anladığım kadarıyla o zooplanktonlar noktasında bir şey. Okuduğum bazı kaynaklar, şunlar bunlar beni oraya götürüyor. Niye? Çünkü orada 124 tane balık türü yok olmuş. O balık neyle besleniyor? İşte bir önceki o besin, o zooplanktonlarla besleniyor. Demek o zooplanktonlar da ortadan yok olunca en alttaki o bitkisel planktonlar patladı, çoğaldı, arttı, bir şeyler oluştu yani. Demek orada bir sorun var. İşte, bunu çözüyor olmamız lazım. Bunu çözen ülkeler var mı? Var. Şimdi, bizim şöyle bir avantajımız var, şansımız var, Marmara sadece bir ülkenin problemi, yani bizim problemimiz. Mesela Adriyatik 7 ülkenin problemiydi ama oturup kendi aralarında bir eş güdümlü bu işi hızlı bir şekilde "Nasıl çözeriz?"in kısa, orta ve uzun vadeli programlarını yaptılar ve bir noktaya getirdiler. Biz de bunu yapabiliriz, yapmak zorundayız. Yani bunu, yerel yönetimlerle birlikte genel idare ve bilimin ışık ve rehberliğinde hızlı bir şekilde çözebiliriz.

Bir yerde çevre ajansından bahsediliyor, Çevre Ajansının izlemesinden, denetiminden, koordinasyonundan bahsediliyor. O Çevre Ajansı burada geldi, tartışıldı, sonra hep beraber gittik bu Genel Kurulda yasasını çıkardı da ya Sayın Bakan, bu Çevre Ajansının başkanı kim? Yönetim kurulu kim? Var mı? Atandı mı? Ben mi duymadım?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Yeni kuruyoruz ama atandı.

EDNAN ARSLAN (İzmir) – Atandı mı? Ben kaçırmış olabilirim çünkü yani sitelere de baktım özellikle, bir şey denk gelmedi bana. Yeni mi oldu? Hayırlı olsun.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Genel Müdürümüz atandı.

EDNAN ARSLAN (İzmir) – Yani bu Resmî Gazete'de falan yayımlandı mı?

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Bakan oluruydu olduğu için...

EDNAN ARSLAN (İzmir) – He, Bakan oluruydu, herhangi bir bilgilendirme... Çünkü ben kamuoyuna bir bilgi...

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Kuruluş aşamasında....

EDNAN ARSLAN (İzmir) – Tamam, ben, Sayın Genel Müdüre de bu konuda başarılar diliyorum, desteğimiz de sonuna kadar yanındadır, önemli bir şey. Yani sonuçta o karasal birtakım kirlilikleri de çözecek iş meseleleri orada. İnşallah başarılı olacağız hep beraber.

Ama dediğim gibi işte bizim burada iradeli olmamız lazım. Mesela hızlı bir şekilde bu karasal kirlilik kaynaklarını tespit edelim. Belediyeler mi? Nehirler mi? Fabrikalar mı? Neresiyse. Peki, bunlara ne tür yaptırımlar uygulayacağız? Yani biz bu denizi kirleten, ki görüyoruz bazı yerlerde artık

bu iş böyle biraz popüler olunca müsilağa ilgili herkes bir fabrikanın kanalizasyon atığını ya da çevresel atığını Marmara'ya boşalttığı noktaları bize göstermeye başladılar. Yani bir an önce Bakanlık olarak buralara gidelim ya. Bir an önce durduralım çünkü artık yani bu iş öyle bir noktaya geldi ki biz... Ya, Marmara ölüyor ve bunun sorumlusu da hepimiziz, bu ülke ama sorumluluk kimin? Sorumluluk siyasal iktidarındır. Benim bir yetkim yok ki. Ben kimseye denetim yapamam, kimseye ceza kesemem. En fazla çıkarım Meclis Genel Kurulunda eleştiririm. Böyle bir kirlilik var derim, bizim İzmit Belediye Başkanımız, o dönemdeki Milletvekilimiz Fatma Hürriyet Kaplan, bu konuda soru önergesi vermiş, araştırma önergesi vermiş, Meclis kürsüsünden konuşmuş, "Bunun normal bir doğa olayı olduğu." şeklinde geçiştirilmiş. Artık bu işte biraz mızrak çuvala sığmıyor gibi gözüküyor. Ben, önemli bir konu, herhâlde bununla ilgili bir Araştırma Komisyonu da Mecliste kurulacak. Bu tür toplantıların daha sık yapılması ama daha çok bilim adamının bu işin içerisinde farklı bakış açılarıyla ve hızlı çözümleri, kısa vadede yaratacağımız hızlı çözümleri tespit etmemiz gerekir. Ondan sonra yani sadece belediyelerimizin yüzeyden çektiği o müsilağa bu iş çözülüyor, çözülmecek de, öyle de gözüküyor. Biraz zaman harcamamız gerekiyor. Dediğim gibi bu Adriyatik temizlendi, nasıl temizlendi oradan da hep beraber gidip bilgi alıp faydalanırsak başarılı oluruz diye düşünüyorum.

Ben de teşekkür ediyorum.

Ha, özür dileyerek bir şey daha söylemek istiyorum. Sayın Başkan çok doğru bir şey söylemişti, bu belediyelerin hem evsel hem yağmur sularının aynı kanaldan gitmelerinden kaynaklı hem enerji sarfiyatı hem bu işletmelerin arıtma tesislerinin işletmesini de güçleştiren bir etkenden bahsetmiştir, doğru. Mesela İSKİ'nin 1 milyar elektrik faturası var ya, 1 milyar elektrik faturası var. Giren su 100 litre, çıkan su 125 litre, 130 litre. Niye? Çünkü oraya bizim arıtmamız gereken yağmur suları da giriyor, onlar da karışıyor oraya. Sistem kaldırmadığı için deşarj ediyorlar yani kış dönemlerinde özellikle yapıyor bunu belediyelerimiz. O sistemler de kaldırmadığı için bu arıtma tesisleri bu derecede bir miktarda suyu da arıtmadığı için bu sefer de istemeden de olsa deşarjlar yapıyoruz. Yani bunun da bir an önce özellikle bu bölgedeki 7 belediyenin su idareleriyle konuşulup gerekirse bunlara bu yatırımların yapılması yönünde bir şey çıkarılması gerekir yani bir kaynak yaratılması gerekir ki bu sorunu çözsünler.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, Sayın Bakanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Arslan, çok teşekkür ediyorum, ilave yapmak istiyorum. Elbette bilim adamlarının bizlere çizeceği yön doğrultusunda yürümemiz lazım, doğru. Zaten bu çalıştayda da 700'e yakın bilim adamı görev aldı. Bizler de bilime çok önem verdiğimiz için öncelik çalışmaları yapan Orta Doğu Teknik Üniversitemizin değerli hocalarını buraya getirdik. Bugün de Sayın Cumhurbaşkanımız açıkladı, yarın da Türkiye'deki üniversitelerimizin çevreyle ilgili hocalarının beraberce YÖK'te bir toplantı yapacaklarını, bu konuyla alakalı o toplantının da yine Cumhurbaşkanımızın nezdinde bir ekiple beraber değerlendirilip bilimin ışığında bunun çözülmesi herkes tarafından hemfikir, katılıyoruz. Zaten yürüyüş tarzımız da yolumuz da bu düzende. 700 bilim adamı çalıştayda, ondan sonra çalışan, 200 seneden beri, işte kaç seneden beri çalışıyor ama özellikle Marmara Denizi'nde, Orta Doğu Teknik Üniversitesinin yaptığı çalışmalar, yine bizim burada sunum yapan, yine yarın bütün üniversitelerimizdeki arkadaşlarımızın, hocalarımızın, değerli görüşleri, ondan sonra da bilim ışığında bütün bu eylem planları il bazında da, ilçe bazında da valilikler başkanlığında yapılıyor.

Elbette ki doğa olayları bazen aniden geliyor yani pandemi hiç der miydik ki iki sene önce böyle bir şey çıkacak, maskeleri takacağız ve bunlarla uğraşacağız. Buna da hazırlıklıyız, ben Sayın Çepni'ye katılmıyorum, Türkiye'nin pandemiye altyapısının ne kadar hazır olduğunu görüyoruz. Sayın Çepni her şeye karşılar zaten, sermaye ve şirketlere karşılar.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Sermaye çevreyi kirletmesin.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yani arkadaşlar, biz, sürdürülebilir bir kalkınmaya karşı değiliz. Yatırımcıyı, hem yerli hem yabancı yatırımcıların Türkiye'ye gelip yatırım yapmasını istiyoruz ama yatırım yaparken de bunun yanında da çevresel hassasiyetleri en üst düzeyde tutmaları lazım. Bu söylemleri biz yaptığımız zaman Türkiye Büyük Millet Meclisindeki milletvekilleri olarak bu ülkenin nasıl kalkınacağını bizim düşünmemiz lazım. Ben, bu konuda Sayın Çepni'ye katılmıyorum. Tekrar ediyorum, yatırımcılar yatırımını yapsın ama çevresel hassasiyetleri de en üst düzeyde olsun. Yerlisi yabancıyı yok, gelsinler Türkiye'ye yatırım yapsınlar.

Ben, çok değerli Sayın Şeker'e söz vermek istiyorum.

Buyurun Sayın Milletvekilim.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Sayın Başkan, Değerli Bakan Yardımcım, değerli öğretim üyesi arkadaşlar; sunularınız için teşekkür ediyorum. Biz, sürdürülebilir bir kalkınma ve sürdürülebilir kalkınmada da çevre maliyetinin sıfır olarak alınıp çevreye bu kadar yükü gelecek kuşaklara bırakmaya hakkımız olmadığını söyleyerek konuşmama başlamak istiyorum. Yoksa biz, yatırımlara karşı değiliz ama çevreye bu maliyetlerin yüklenmesine karşıyız. Bu konuda da sorumluluk hepimizin, bu konuda bu sorumluluğu yerine getirmemiz gerekiyor.

Bizim bu Marmara'yla ilgili... Marmara'nın ölümünü ben yakından gözledim maalesef. Önce Haliç ölmüştü, "Haliç'i biz kolektörlerle temizleyeceğiz." dediler, Marmara'yı öldürdüler. İşte Ergene bir yandan yine Marmara'ya... Ergene öldü, Marmara'ya basılıyor. Küçükçekmece Gölü'nde biz daha 2000'li yıllarda bu algileri, bu planktonların artışı gördük. O dönemde balık ölümlerini gördük. Orada da bütün kanalizasyonlar doğrudan, artılmadan Küçükçekmece Gölü'ne basılıyordu.

Sözen zamanında, benim Cerrahpaşa'da öğrenciliğim döneminde, temel atması yapılmıştı İSKİ Biyolojik Arıtma Tesislerinin o dönemde, daha 90'ların başında. Oradaki o biyolojik arıtmaların işte Riva'da yapılacak olanı, Baltalimanı'nda, Kadıköy'de yapılacak olanları durduruldu. Yani keşke o dönemde hayata geçirilseydi ileri biyolojik arıtmalar, bugün biz bunları yaşamıyor olacaktık. Bunlardan ders çıkarmak gerekiyor ve bundan sonra artık Marmara Denizi'ne artık yük yüklememiz gerekiyor.

Daha önce "Karadeniz suyuyla, alt suyuyla, Karadeniz'e gider bizim Marmara'ya boşalttıklarımız." deniyordu, şimdi herhâlde bir kısa devre kurup Kanal İstanbul'la tekrar oradan içeri atmaya çalışıyoruz. Hem Karadeniz'e atıyoruz, hem Karadeniz'den gelen organik yükü de, beraberinde o Tuna'dan gelen organik yükü de, o az önce hocamızın gösterdiği o canlı yükü tüketecek bir canlı kalmadığımda kokuşmaya yol açacağını, bunu Cemal Saydam Hocamız anlatıyor, gösteriyor örnekleriyle. Şimdi, Marmara bu kadar ölüme yakinken, oksijeni tükenmiş, bir organik yükü de Kanal İstanbul'la getirmek, hiçbir bilim adamının önermediği bir şey. Bilimle kavga edilmez, bilimle ancak yol alınılırsa doğru bir noktaya varılır. Onun için özellikle Çevre Komisyonuna bu konuda -hani diyorsunuz ya siyaset yapma yeri değil, burası hakikaten siyaset yapma yeri değil, gerçekten çevreyi koruma yeri ama bir siyaset de çevreyi yok sayıyorsa bunu da hatırlatacak olan bu Komisyon- buraya büyük görev düşüyor, büyük sorumluluk düşüyor. Biz Marmara'daki bu ölümleri gördük. Ben çocukluğumda Marmara Denizi'nde Ambarlı sahilinde zıpkınla balık avlama şampiyonası düzenleniyordu, dünyadan insanlar gelip her

türlü balığı o Ambarlı açıklarında avlayıp geliyorlardı. Ben onlara şahitlik etmiş birisi olarak, on beş gün önce Ambarlı açıklarında olta attığımda yarım metre altta balçığa saptanıyor, bir metre balçığa saptanıyor. Yani şimdi böyle bir Marmara değildi, bu Marmara Denizi.

Bu konuda, bu müsilağ sorununun araştırılmasına yönelik geçen hafta bir önerge verdim araştırma önergesi, bu önerge maalesef Meclis tarafından reddedildi. Bu da kabul edilebilecek bir şey değil, bir konunun araştırması, çözülmesi gerekiyor. Bir gelişme oldu, bu hafta tekrar bu önergenin gündeme gelip bir araştırma komisyonunun kurulması sağlanacak diye bu sevindirici. Bu komisyonun bir an önce görevine başlayıp Marmara'nın ölümüne seyirci kalmak değil, tekrar canlandırılmasına katkı sunması için herkesin katkı vermesi gerekiyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Ben de çok teşekkür ediyorum.

Özellikle önerge aleyhine konuşan bendim ama gerekçemiz de şuydu, Sayın Şeker buradasınız: Önergeye esasında karşı değildik, bir çalıştay vardı, orada bilim adamları vardı, çalıştaydan sonra da eylem planı hazırlanacaktı, bunları gördükten sonra bu önergenin yeniden değerlendirilmesinin daha uygun olacağını düşünerekti. Yoksa elbette ki burada milletvekillerimizin çevresel hassasiyetlerinde, duyarlılıklarında her zaman beraberiz, burada da beraberiz.

Şimdi, samimi olmak lazım. Bak, ben siyaseten konuşmuyorum Sayın Şeker.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Ben de samimi söyledim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Ben samimi olduğum için söylüyorum zaten sizlere. Ya, 94 öncesini kıyasladığımız zaman, ya kardeş, musluklarda temiz su yoktu, siz denizden bahsediyorsunuz, yapmayın yani.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Musluklarda temiz su vardı.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Bak, şimdi, bunları kıyaslarken yani musluklardan akan suların kirli olduğu, dışarıdan tankerlerin geldiği bir dönemde denizlerin temiz olduğundan bahsederseniz yani o zaman biz de bunları söylemek zorunda kalırız. Yani bunlardan bahsetmeyelim.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – En büyük altyapı yatırımı Sözen döneminde yapılmıştır.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Ya, bırakın şimdi, biz devralınanı, gerçekleri görüyoruz.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Ben de görüyorum, İstanbul'da yaşıyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yani havanın kirli olduğu, suyun kirli olduğu, toprağın kirli olduğu, Haliç'in kirli olduğu bir dönemi gençler hatırlamaz, ben çok iyi hatırlıyorum. Yani ben bunları burada savunmak istemiyorum, bunları söylemek istemiyorum. Yani geçmişteki sen şöyle yaptın, böyle yaptım falan bilmem ne değil, eksiklik varsa yapılanlar da oldu. Bak, arıtma tesisleri yapıldı, katı atık bertaraf tesisleri yapıldı; o katı atıklar patlardı, insanlar altında kaybolurdu; şimdi, enerji üretiyoruz, ekonomiye kazandırıyoruz. Sıfır atığı çıkardık, poşet yasasını çıkardık, arkadaşlarımızın da katkısı oldu, hep beraber bu dönemde çıkardık.

Müsilağ, şu anda doğal olarak doğanın bizlere bir sorunu. Elbette ki biz kirlettik, Tuna'dan gelen, elimizde olmayan akarsular da var, Karadeniz'e başka ülkelerden gelen akarsular da var, kirli sular da var, artılmayan derin denize deşarj suları da var. Hepsini beraber değerlendirip bundan sonra ne yapabiliriz? Yani yoksa bir siz savunursunuz, biz savunuruz, siz savunursunuz; bir anlamı yok. Önemli olan burada bir sorun var. Burada belediye başkanlarımız, yönetenler demiyoruz ki: A partisi, B partisi. Gelecek nesiller şunu söylemeyecek: "Buradaki şu siyasi parti bunu yaptı da bu doğayı böyle perişan etti." Orada Cumhuriyet Halk Partili belediye de var yıllardan beri, AK PARTİ belediye de var, ilçe

belediyeleri de var Milliyetçi Hareket Partisinden de olmuştur, diğer partilerden de olmuştur. Yani biz bunlar şimdi “Sen şöyle yaptın, ben böyle yaptın, o belediye şöyle yaptı...” Samsun Büyükşehir Belediyesi güzel bir şey yaptı, doğru bir şey yaptı, alkışlıyoruz.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Doğru, güzel yapmış.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Bütün o sahilde Zonguldak’tan Artvin’e kadar biyolojik artıma yok. Var mı Samsun harici Sayın Başkanım?

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Yok.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Yok. Orada farklı siyasi partiler de var. Yani demek ki burada bir sorun var. Buna, bu soruna gerçekçi bir şekilde yaklaşmak lazım.

Ben tekrar ediyorum bir kardeşiniz olarak, kelimeleri seçerek şey yapmak istiyorum. Yoksa o toplantıya davet edilmesini de söyledim, arkadaşlardan hepsi gelsin, siyasi partilerden gelsin, gelen arkadaşlarımız oldu, gelmeyenler oldu, ulaşamayanlar oldu. Yoksa bir önyargımız yok. Bak, önyargımız yok. Vecdi Gündoğdu “Bilgi notunu bana gönderir misin?” dedi. Bana gelen bilgi notunu gönderdim. Niye? Yani biz burada iyi niyetle beraber, beraberce -siz de güvenciniz, buradaki arkadaşlarımız da güvendi- burada toplu bir fotoğraf vermiştik hep beraber, aynı fotoğrafı ben Kocaeli’nde görünce de mutlu oldum, açık söyleyeyim. Yani topluma da böyle daha yumuşak bir dille beraber yapıcı bir dil kullanmamız lazım, toplumu da buraya yönlendirmemiz lazım diye düşünüyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum.

Ayşe Hanım, buyurun Sayın Vekilim.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Sayın Başkanım teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, sunumunuz için de teşekkür ediyoruz. Sizinle daha önce Küresel İklim Değişikliği ve Kuraklıkla Mücadele Araştırma Komisyonunda da beraber olduk, çok güzel bir sunumunuz oldu, gerçekten çok aydınlatıcı ve yol gösterici bir sunumdu, onu da belirtmek istiyorum.

Ben biraz küresel iklim değişikliği komisyonundan bilgi vermek istiyorum. Tabii ki sayın vekillerimin çok haklı telaşları var, bu telaşı biz iklim değişikliği komisyonunda da çok güzel bir şekilde yaşıyoruz. Çeşitli üniversitelerden bilim hocalarımız hem de her bölgeden, her bölgedeki üniversitelerdeki değerli hocalarımız gelip bize sunumlar yaptılar. Enerji Bakan Yardımcımız geldi, çok güzel sunum yaptı, Çevre Bakanlığından Sayın Bakanımız geldi, çok güzel sunumlar yaptı. Biz gerçekten bu komisyonda bu telaşı sonuna kadar hissediyoruz ve bu telaşla da çok güzel yol aldığımızı düşünüyorum. Biz en son dün Türkiye Odalar Borsalar Birliğinden bir değerli bir katılımcı vardı, yine de TUSİAD’ın Başkanı bize bir bilgi verdi. İnanın sizin bu telaşınız herkes tarafından benimsenmiş, herkes bu telaşı yaşıyor çünkü bu, sadece bizim ülkemizin sorunu değil, bizim insanımızın sorunu değil, zaten küresel bir boyutta bir sorun olduğu çok açık ve ortada, zaten küresel bir sorun olduğu için inanın küresel bir dayatma da söz konusu. Yani gelişmiş ülkelerin o telaşıyla gelişmekte olan ülkelere ya da gelişmemiş ülkelere olan hem ekonomik hem de çok farklı dayatmaları var. O yüzden biz hem kendi varlığımızı sürdürmek anlamında hem de insanların yaşamsal olarak ekonomik varlığını sürdürmeleri anlamında da bunu her platformda ve her dinamikte hissediyoruz. İnanın TUSİAD’ın Başkanı da bunu, bu telaşla ve kesinlikle ekonomik telaşla ama vicdani bir telaşla da sunum yapıyor, varlık gösteriyor. Bu anlamda da bu komisyonda bunu görmek ve bu şekilde yol almak da beni gerçekten çok mutlu etti çünkü bu sorun çok insani sorun, toplumsal bir sorun, çok bireysel bir sorun, çok da vicdani bir sorun. Niye vicdani? Çünkü biz gelecek koşullara, çocuklarımıza, belki torunlarımıza iyi bir dünyayı bırakma sorumluluğumuz var, o yüzden de çok vicdani aslında.

Tabii “siyasetüstü” dedi vekillerimiz, tabii ki partilerüstü... Biz burada “İktidarın başarısızlığı, bizim zaferimizdir.” Bu bakış açısını bırakmamız gerekiyor. Tabii ki partilerüstü düşünmemiz gerekiyor çünkü şu anda sorun boğazımıza gelmiş dayanmış ve biz onunla mücadele etmek zorundayız. Tabii ki eleştiriler olabilir, iyi niyetlidir, ondan hiç kuşumuz yok çünkü bu bir küresel sorundur ama “Biz nasıl bir yol alabiliriz?”in çaresine bakmak zorundayız ve şu anda boğazımıza dayanmış bir sorun, biz hemen harekete geçmek zorundayız.

Sayın Bakanımın verdiği örnekteki gibi evet, bilimsel bir yolla, bilimsel bir akılla yol almak zorundayız ancak bazen bilimde ne yazık ki “sülün” örneğinde Sayın Bakanın verdiği gibi bilimsel öngörü de bazen yetmiyor, işte tecrübe gerekiyor, yaşamsal bir tecrübe de gerekiyor. Burada tabii ki bizim hem bireysel sorumluluğumuz var hem de siyasi bir sorumluluğumuz var. Kesinlikle partilerüstü ama siyasi bir öngörüyle hareket etmemiz gerekiyor çünkü toplumumuzu belli bir dinamikle disminize etmemiz de ne yazık ki siyasi bir öngörüyle oluyor, bunu da unutmamak gerekiyor.

Tabii ki hepimiz iyi niyetle ve birlik içinde, beraberlikle ve vicdani sorumlulukla kesinlikle çocuklarımıza iyi bir dünya bırakmanın yollarını aramaya hemen başlamamız gerekiyor. Bu bakış açısıyla ileriye bakmak gerekiyor diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Emecan...

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Sayın Başkanım teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcım, değerli akademisyenlerimiz, değerli bürokratlarımız, değerli Komisyon üyelerimiz, milletvekillerimiz; öncelikle herkesi saygıyla selamlıyorum ve böyle bir toplantı tabii organize edildiği için de Çevre Komisyonuna da Sayın Bakanlığımıza da öncelikle teşekkür ediyorum. Faydalı sonuçlar çıkacağını da bu toplantıdan umuyorum.

Şimdi Sayın Başkanım, Sayın Bakan Yardımcım; tabii yapılan tüm konuşmalarda hem sizin yaptığınız hem arkadaşlarımızın yapmış olduğu konuşmalarda özellikle bu Marmara’da yaşanan, büyük bir sorun hâline gelen müsilağa ilgili iş birliği yapmamız, destek olmamız, ileriye bakmamız noktasında çağrılarda bulundunuz. İstanbul Milletvekili olarak Marmara’da yaşanan müsilağ sorunu benim de yaşam alanıma giren bir sorun, önemli aynı zamanda, şahsım adına da önemli, bölgem adına da önemli. Bu çağrıları elbette olumlu karşılıyorum, hakikaten acilen bu Acil Eylem Planı’na, hazırlanan Acil Eylem Planı’na, Koruma Eylem Planı’na uyularak bir çalışmanın yürütülmesi gerekiyor. Ancak araya bir virgül koyma ihtiyacı duyuyorum burada.

Şimdi, sizler burada bir iş birliği talebinde bulunurken bu iş birliği talebinin de biraz samimiyetini sorgulamak zorunda hissediyorum kendimi. Çünkü bugüne kadar Çevre Komisyonunun çalışmalarına ve buradan çıkan kanunlara baktığımızda hatta yani diğer Komisyonlardan çıkan, ben Plan Bütçe Komisyonu üyesiyim en fazla herhâlde torba kanun bizim Komisyondan çıkıyor, çıkan kanunlara baktığımızda muhalefetin yapmış olduğu öneriler ve tekliflerin özellikle de çevreyle ilgili, çevre katliamlarıyla ilgili yapılan öneriler, uyarılar, teklifler, bunların çoğunun hiç dikkate alınmadığını gördük özellikle bu son dönemde. Şimdi, böyle olunca o zaman burada bugün “Yandım Allah.” diyerek bir sürece giriyoruz müsilağa ilgili. “Şimdi birlikte olmalıyız, aman birlikte mücadele etmeliyiz.” Evet, birlikte mücadele edelim Sayın Bakan Yardımcım. Ama şunu da sormak istiyorum yine size de, sayın ODTÜ’den açıklama yapan değerli bilim insanımıza, hocamıza da. Şimdi biz burada bu toplantıyı yapıyoruz müsilağa ilgili, olumlu çalışmalar yürütüleceğine de inanıyorum ama bir taraftan bunu yaparken diğer taraftan Ulaştırma Bakanının çıkıp da “Müsilağ ancak Kanal İstanbul’la çözülür.”

şeklinde bir açıklama yapmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Şimdi böyle bir hadi uzlaşa içerisinde yapılacak olan bir çalışmanın içerisinde siyasi anlamda, bir anlamda bir kutuplaşmaya sebep olmuş bir olayı getirip de bu olayın ortasına dan diye bırakan bir Bakan var. Şunu da sormak istiyorum: Sayın Bakan hangi bilimsel verilere dayanarak böyle bir gerekçe gösterdi, böyle bir açıklamada bulundu? Şimdi bunların da cevabının verilmesi gerekiyor. Bir taraftan siz burada bizleri iş birliğine davet ederken diğer taraftan kabinenin bir Bakanı böyle bir açıklama yapıyorsa işte ben burada samimiyeti sorgulamak zorunda hissederim kendimi. O nedenle eğer bir müsilaj çalışması yapılacaksa, bir araştırma komisyonu kurulacaksa buradan müsilajla ilgili bir mücadele hep birlikte yürütülecek ise öncelikle bu tür açıklamaların yapılmaması.

İkinci olarak da hakikaten önümüzde bir saatli bomba gibi duran siyasi anlamda da bizleri karşı karşıya getiren Kanal İstanbul, Marmara Bölgesi'nde hâlâ Cumhurbaşkanı tarafından ve Bakanlar tarafından yapılacak diye telaffuz ediliyorsa müsilaja etkilerinin ne olacağını da bu çalışmanın içerisine koyulması gerekiyor. Kanal yapılırsa müsilaja etkisi ne olur yapılmazsa? Bunu ben çok önemli buluyorum açıkçası.

Sunumları çok faydalı buldum, ben de çok aydınlandım açıkçası. Bu Koruma Eylem Planı'yla ilgili birkaç şey söyleyerek sözlerimi tamamlamak istiyorum. Şimdi Koruma Eylem Planı daha önce varmış galiba Belediyeler Birliği tarafından, onun bir benzeri diye arkadaşlarımız bahsettiler. Şimdi kapsamlı bir eylem görünüyor önümüzde. Yani şu hakikaten hakkı verilerek uygulanırsa Marmara Denizi'nde bu sorunlarla mücadelede yol alınabileceğini ben görüyorum ancak eleştirilere de katılıyorum. Bu eylem planının da bir detaylandırılması gerekiyor yani nasıl bir takvim sürecinde? Burada bazı eylemlerle ilgili "üç aylık dönemler içerisinde" diye tanımlamalar var. Mesela özellikle atık suların denetimi. Bunlar öyle çok kolay yapılabilecek dönüşümler, çok kolay, çok kısa sürede yapılabilecek hareketler, eylemler değil ancak Marmara Denizi'nde gemi kaynaklı kirliliğin giderilmesi örneğin, gemilerin işte atık sularının boşaltılmasının denetlenmesi aslında yıllardır konuşulan bir konu bu, yeterince denetim yapılmıyor denizlerimizde, bu da çok önemli, belki bu en kolay yapılacak olan denetimin belki de ilk sıraya koyulup acilen, hızlı bir şekilde bu denetimlere başlanarak Marmara Denizi'yle ilgili sürecin başlatılması gerekiyor.

Bütçelerin ayarlanması gerekiyor kesinlikle bu eylem planındaki adımların uygulanabilmesi için. Hem Bakanlığın bütçesiyle ilgili hem belediyelerin ayırması gereken bütçeleriyle ilgili çünkü sonuç olarak biz bütçe görüşmelerini yaptığımız süre içerisinde bu müsilajla ilgili sorun karşımızda yoktu, şimdi hızlandırılmış, devasa bir eylem planıyla karşı karşıyayız. Bunun gerçekten hakkıyla eyleme geçirilmesi gerekiyorsa yeniden bir bütçe çalışması yapılması gerektiğini de düşünüyorum ben bu eylem planıyla ilgili. Yani bu plan, eğer bu çalışmalar uygun bir şekilde yapılırsa ve samimi bir şekilde iktidar bu konuya yaklaşırsa umuyorum ki çözümler, çözümlerini tabii ki biz de istiyoruz.

Yapılan iyi şeylere her zaman teşekkür ediyoruz. Sayın Başkanımıza, Sayın Yusuf Ziya Yılmaz'a da teşekkür ediyoruz, hakikaten önemli yaptığı proje çalışması. Bu anlamda biz hiçbir zaman yapılan iyi şeylere de "Yapılmadı." demeyiz "kötü" demeyiz ama yanlışları da söylemek sorumluluğumuz var.

Ben denetim ve yaptırım uygulamalarının çok daha net bir şekilde tanımlanması ve hayata geçirilmesi gerektiğinin altını özenle çizerek sözlerime son veriyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyoruz Sayın Emecan.

Özellikle, Çevre Komisyonunda 2 yasa çıkardık, yasa teklifi geldi Komisyonumuza tartıştık. Burada arkadaşlarımız var, beraber teklif verdik, önerge teklifleri verdik ve ortak karar aldığımız kanun tekliflerinde beraber değişiklikler yaptık. Belki ilk defa katılıyorsunuz, bilmiyorum “yanlış” diyorsanız düzeltin lütfen.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Genel eleştiride bulundum bu konuyla ilgili.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çevre Komisyonuyla alakalı söylediniz, ben söylüyorum 2 kanun teklifinde de en sonda, burada hep beraber kanunu çıkardıktan sonra da toplu bir fotoğraf verdik yani onu burada söylemek istiyorum.

Eylem Planı'yla alakalı sadece bilgi vermek amacıyla, karşı olduğumdan dolayı değil Eylem Planı'yla alakalı detaylandırmadan, ayrıntıya girmeden ana başlıkları orada sunuldu yoksa ayrıntısı da var. Belki o ayrıntılarda bilgi vermek amacıyla söylüyorum yasal eksiklikler de var, belki onları teklif edeceğiz, buraya gelecek. İşte, sizin atık su arıtma tesislerinin çalıştırılması, finansı veya yapılması, burada, Sayın Çepni karşı ama özel sektör marifetiyle yaptırılabilir mi, yap-işlet-devretle beraber yaptırılabilir mi? Belediyeler çünkü bu yükün altında eziliyorlar veya yapıldıktan sonra da çalıştırmakta zorlanıyorlar veya toplum o bilinçte çok öyle duyarlı, baskı yapmadığı için “Ya, bırak enerji fazla, bırakalım geçsin.” diyebiliyorlar mı, bunun kontrolü nasıl olacak falan bütün bunlar ayrıntıda var yani o sizin söylediğiniz, tereddütler, kaygılar var, ondan müsterih olun. Yani Bakanlık, il valileri, Marmara Belediyeler Birliği Başkanlığında bir bilim kurulu, bir danışma kurulu ve onlarla beraber işte Türkiye Büyük Millet Meclisi irtibatlı biz o toplantılara katıldık, Vecdi Gündoğdu da katıldı değerli kardeşim Komisyon dan. Yani onları bildiğimiz için söylüyoruz.

Teşekkür ediyorum önerileriniz için.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Bir ekleme yapabilir miyim ben?

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Estağfurullah, buyurun.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Yap-işlet-devret modeline prensip olarak karşı olmamakla birlikte, eğer Ulaştırma Bakanlığı projelerinin yapıldığı gibi yapılacaksa yani yol, köprü projeleri gibi tabii ki bu usule bizim de itirazımız olacaktır. Orada hakikaten milletin parasını çarçur etmeden uygulamalarda...

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Uygulamalar belediyelerde olacak.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – O şerhimizi de koyalım.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Uygulamalar belediyelerde olacağı için biliyorsunuz belediye meclislerinin, belediye başkanlarının inisiyatifinde.

Evet, biz ne zorluklar var onları dinledik, onları nasıl kolaylaştırırız?

Eyüp Bey, buyurun.

EYÜP ÖZSOY (İstanbul) – Teşekkür ediyorum.

Çok Kıymetli Başkanım, Çok Değerli Bakan Yardımcımız, kıymetli milletvekillerimiz; ben de hepimizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle böyle bir toplantının tertibinden dolayı Sayın Başkanımıza teşekkür ediyorum, aynı zamanda sunumlarından dolayı hem Sayın Bakanımıza ve ekibine hem de Barış Hocamıza da teşekkür ediyorum. Hafta sonu da yapılan toplantıda gayet verimli bir toplantıydı Sayın Bakanımızın Başkanlığında. Bu manada da yine, Bakanımıza ve tüm ekibine de teşekkür ediyorum.

Tabii, çok şey konuşuldu, ben çok fazla girmeyeceğim ama tabii, samimiyetten bahsettik, samimiyetten bahsederken bizim hafızamızla da kimsenin alay etmemesi lazım diye düşünüyorum. Tabii, Sayın Şeker ayrıldı ama işte balık tuttuğundan falan bahsetti çocukluğunda. Biz herhâlde yanlış

hatırlıyoruz, bizim de çocukluğumuz geçti, ben de Eyüp'te doğdum ama annem babam anlatır; camını açamazlarmış Haliç'in kokusundan; vahşi depolamaların olduğu bir İstanbul vardı daha öncesinde; İşte insanların çöp patlamalarından vefat ettiği bir İstanbul vardı; kirlilikten gazetelerin maske dağıttığı bir İstanbul vardı. Bu manada günümüzü de, AK PARTİ iktidarımız ve Sayın Cumhurbaşkanımızın 1994'te Belediye Başkanı olduktan sonra yaptıklarını da göz ardı etmemiz lazım. Sadece sıfır atık projesi, milyarlarca diktiğimiz fidan bile çevreye vermiş olduğumuz önemi göstermektedir. Ben çok uzun uzun anlatmayacağım.

Kanal İstanbul'la alakalı da... Birçok milletvekilimiz burada Kanal İstanbul'la alakalı görüşünü beyan etti. Burada, elbette, herkesin görüşüne saygımız var fakat Kanal İstanbul'un yapılmasıyla alakalı sanki bilim insanlarının olumlu görüş ifade etmediği, bütün bilim insanları buna karşıymış gibi bir algının oluşması da doğru değil. Teknik açıdan da bilim insanlarının da yaptığı birçok çalışmada Kanal İstanbul'un faydalı olacağını da söyleyen bilim adamları var. Baktığımız zaman bilim insanları diyoruz ama tabii, bu bilim insanlarının siyasi görüşü olmayacak diye de bir şey yok. Bazen bilim insanlarının siyasi görüşlerini bilimin önüne koyduğunu da görüyoruz. Bu ülkede İstanbul Havalimanı gibi Avrasya gibi efendim Marmaray gibi birçok Hükümetimizin yaptığı, yapacağı faaliyetlere karşı çıkıldığını, daha öncesinde boğaz köprülerine de karşı çıkıldığını gördük. O manada ben de bilim insanlarının bilimi siyasi görüşlerinin önünde tuttuğu takdirde onların görüşlerine saygı duyabileceğimizi ama siyasi görüşlerini bilimin önüne koydukları zaman onun bilim insanı olmasının bir şey ifade etmediğini söylemek istiyorum.

Sayın Emecan'a teşekkür ediyoruz. Tabii, kendisi "Doğru bir şey yapıldığı zaman biz alkışlarız, doğruyu söyleriz." dedi ama biz Mecliste partilerinin Grup Başkan Vekillerinin söylediği şeyi de biliyoruz. "Biz muhalefetiz, siz doğru bir şey yapsanız dahi sizi alkışlamayacağız." dediklerini de biliyoruz. Onun için ben doğru yapılanların muhalefet olsun, iktidar olsun, kim olursa olsun doğruların alkışlanmasını, yanlışların da ifade edilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Tekrar Başkanımıza da Sayın Bakanımıza ve ekibine de teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Sayın Yılmaz, Yusuf Ağabey...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Samsun) – Evet, amaç hasıl oldu. Arkadaşlarımızın çok değerli yorumları oldu. Herkese çok teşekkür ederiz güzel katkıları için başta Sayın Bakan Yardımcımız ve değerli heyetine.

Efendim bir kere bu Kocaeli'deki 7 ilin ortaya koyduğu bu inisiyatifi çok değerli buluyorum. Bu inisiyatif orada her siyasi görüşten insanın veya partinin, belediyenin olduğu bir inisiyatifte bir eylem birliği ve burayla başlayan bir aksiyon. Çok anlamlıdır diye düşünüyorum ve bu aksiyonun bizim Komisyonumuzda da aynı inisiyatif, aynı aksiyona dönüşmesi beni çok mutlu etti. Burada hepimiz bilimin, ilimin işte bu sorunlar veya buna benzer çevre sorunları ortaya çıktığında bunların insanlığın ortak problemleri olduğunu, bu ortak problemlerin çözümünde –biraz önce de arkadaşlarımızın sıkça söylediği gibi– belki şey olmayabilir, partilerüstü olabilir, muhakkak ki siyasi olmayabilir ama partilerüstü olmalı karar ve kanaatimi ben de ifade ediyorum ve Kocaeli'deki bu 7 ilin ortaya koyduğu inisiyatifi takdirle karşılıyorum ve o inisiyatifin Komisyonumuzda da devam ettirilmesi taraftarıyım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Çok teşekkür ediyorum.

Evet, son sözü Komisyon Sözcümüz, Milliyetçi Hareket Partisi Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcımız Sadir Durmaz Bey'e vereceğim.

Buyurun Sayın Durmaz.

SADİR DURMAZ (Ankara) – Çok teşekkür ederim Kıymetli Başkanım.

Değerli Başkanım, kıymetli milletvekili arkadaşlarım, Sayın Bakan Yardımcım, değerli genel müdürler, Kıymetli Hocam; öncelikle sözlerimin başında hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün burada, son derece komplike bir konuyu ve ortak sorunumuz olan bir hususu çok kapsamlı bir şekilde ele almamıza fırsat verdiğimiz için başta Komisyon Başkanımız olmak üzere, emeği geçen her bir arkadaşımıza ayrı ayrı şükranlarımı sunuyorum. Gerçekten, çok önemli bir konuyu bütün milletvekillerimizin sağduyuyla ve ortak bir sorunumuz olarak değerlendirmelerinden de ziyadesiyle mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum.

Biz, Milliyetçi Hareket Partisi olarak çevreye ayrı bir önem verdiğimizizi her fırsatta dile getirmiştik. Çevre aynı zamanda vatan demektir. Çevreye hürmet, saygı huzurlu bir hayatın en önemli şartıdır diye bakıyor ve değerlendiriyoruz. Bu ortak değerimizle ilgili olarak yapılacak her türlü çalışmaya katkı vereceğimizi, destek vereceğimizi dün Meclis grup toplantısında Sayın Genel Başkanımız çok net bir şekilde ifade etmişlerdi. Bakanlığın bu konuyla ilgili açıklamış olduğu eylem planı başta olmak üzere, yapılacak tüm çalışmalara destek vereceğiz. Bu meseleyi partilerüstü bir yaklaşımla ele almak gerektiği hususunu bir kez daha ifade etmek istiyorum. Gerçekten, buradaki tüm konuşan, katılan milletvekillerimizin de aynı yaklaşım içerisinde olduğunu görmek bizi ziyadesiyle mutlu etmiştir. Bundan sonra da üzerimize düşen sorumluluğu bihakkin yerine getireceğiz.

Ben bir kere daha bu sunum için emeği geçen tüm arkadaşlarıma, başta Bakan Yardımcımız, bürokratlarımız olmak üzere, Sayın Hocama teşekkür ediyorum. Milliyetçi Hareket Partisi olarak bu çalışmalara sonuna kadar destek vereceğimizi tekraren ifade etmek istiyorum.

Sağ olun Sayın Başkan.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Evet, bizler de bu bilgilendirme toplantısında bütün görüşlerini, önerilerini, eleştirilerini burada ortaya koyan Gazi Meclisimizin çok değerli milletvekillerine, Komisyonumuzun çok değerli üyelerine teşekkür ediyorum. Burada keyifle arkadaşlarımızı dinledik, seviyeli bir şekilde, birbirine karşılıklı saygı, sevgi içerisinde bir toplantı gerçekleştirdik, yine, geçmişte olan toplantılar gibi.

Ben, bütün arkadaşlarıma tekrar teşekkür ediyorum, hepsine, siyasi parti ayrımı gözetmeksizin ve özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığımıza, Bakan Yardımcımız Profesör Doktor Sayın Mehmet Emin Birpınar'a bu konuda yaptığı çalışmalar ve burada yaptığı sunum ve bundan sonra yapacağı çalışmalara hem teşekkür ediyorum hem başarılar diliyorum. Çok değerli genel müdürlerimiz var, genel müdür yardımcılarımız var, daire başkanlarımız var. Bugün burada zamanlarını ayırdılar, buraya geldiler, bu konuya ne kadar önem verdiklerini burada ifade ettiler. Diğer taraftan da yine güzide üniversitemizden, özellikle –bir dünya üniversitesi gibi görüyoruz– Orta Doğu Teknik Üniversitemizin çok değerli hocası, bilim adamları, 2 bilim adamımız da buraya geldi, aramıza katıldılar; onlar da sunum yaptılar. Ben hem kendilerine teşekkür ediyorum hem de Orta Doğu Teknik Üniversitemizin, bütün bilim insanlarının çok daha güzel çalışmalar yapmasını bu ülke için temenni ediyorum.

Ben sizlere çok teşekkür ediyorum tekrar.

Sayın Birpınar, buyurun.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Sayın Başkanım, sayın vekiller; yani yaptığınız güzel konuşmalar için teşekkür ediyorum. Bunların aslında bize enerji verdiğini de ifade etmek istiyorum.

Şanslıyız, şöyle: Bu dönem bütün vekillerimizle beraber bu Komisyon çoğu şeyde konsensüs sağlayarak kararları çıkarmıştır. Gelen birçok maddenin çoğu burada, Sayın Başkanımızın müzakereleri sonucunda çoğu madde... Mesela ÇED’le ilgili bir sürü madde var hakikaten bizi zorlayan. Kötü manada demiyorum yani yanlış anlaşılabilir yerler var. Düzeltmeye çalışıyoruz ama bir çoğunu biz burada çıkarıp Genel Kurula göndermedik çoğu yerde. Ama şanssız, sizin döneminizde Çevre Kanunu 2 kere değişti. İnşallah, iklim kanununu da atık kanununu da -ki önümüze bir sürü yol var- sizin döneminizde çıkarırız. Aslında bu dönemde, 27’nci Dönem’de neyi başardık hep beraber, biliyor musunuz? Mesela Türkiye’de Çevre Kanunu idari para cezalarının artırılmasını sağladık. Hava yönetimi, atık yönetimi, gürültü ve koku yönetimiyle ilgili plastik poşetlerin paralı ücretlendirilmesiyle yüzde 80’e yakın azalmayı başardık. Depozito iade sistemi gibi 50 milyar tane pet şişe, bilmiyorum, bunlarla ilgili kanun... O kanuni düzenlemeleri, o yetkileri siz bize veremezsiniz biz bunları uygulayamayız. Bunların alt yönetmeliklerinin hepsini yaptık. Geri kazanım katılım payı gibi, yani üreten, yani aslında “Kirlüten öder.” prensibinin en temelden... Yani şunu üreten veya bir Pepsiyi, kola şişesini veya herhangi bir atık yağı, herhangi bir ambalajı üreten herkesin baştan bu paraları 1 kuruş, 2 kuruş vererek belki 1 milyar, 2 milyar lira bütçe ayırdığımızı ve bu paraların belli bir kısmını depo sistemine ayırdığımızı, bunları sizin aslında ellerinizi kaldırarak verdiğiniz desteklerle çıkmış bir “mindset” değişikliği hâlinde, dünyada çok ülkenin yapamadığı ve sanayicinin de aslında hep karşı çıktığı meseleleri biz bu dönemde değiştirmişiz sizin desteğiyle... Özellikle deniz kirliliğiyle ilgili yaptırımlar hep arttı. Egzoz cezalarıyla ilgili bir sürü şey oldu. Katı atıkla ilgili, ekolojik geçişlerle ilgili kanunu siz onayladınız. Bisiklet yollarının yaygınlaştırılmasıyla ilgili, imar planlarıyla ilgili meseleleri siz onayladınız. Off-shoreda, denizin içerisinde de rüzgâr santrallerinin yapılmasıyla ilgili -ki İngiltere bugün yüzde 60 enerjisini oradan alıyor- onlarla ilgili şeyi yaptınız. Çevre Ajansının kurulmasıyla ilgili kanun yaptınız. “Mikromobilité” dedikimiz, elektrikli skuterler ve elektrikli bisikletlerle ilgili, onların yollarıyla ilgili şey yaptınız. Atık motor yağlarının yeniden yönetilmesi ve onların cezalarıyla ilgili yaptığınız ulusal çevre etiketi, eko etiket meselesini kanunlaştırdığınız. Bazen iller arasında karışık, işte, bu, bölgede mesela, bu, denetim yetkisini Çevre Ajansı gibi bölgesel bir yapıyla daha üstten yönetilmesiyle ilgili şeyleri yaptınız. Özellikle sera gazları ve iklim değişikliği meselesini ilk defa Çevre Kanunu’na sizler soktunuz. O zamana kadar... Çevre mühendisleri meselesi... Hep “çevre görevlisi” diye geçiyordu, sizler sayesinde kanuna girdi. Dolayısıyla aslında, yani kolay değil ama sizin döneminize 2 kere Çevre Kanunu’nu değişikliği nasip oldu. Ki ta bundan evvel 2006’da değişmişti. Dolayısıyla sizlere nasip oldu. Bence bu konuda sevinçli olmamız lazım.

Başka bir şey var: Sayın Bakanımız Murat Kurum hakikaten bizlere güveniyor ve çevreyle ilgili yaptığımız her noktada hem kanun değişikliği hem birçok meselede desteğini veriyor.

Ülkenin First Lady’si... Yani tamam bize dünyada da güç veriyor. Hem habitatta hem UNDP’den ödüller aldı. Ama yani o karar vericilerin orada belki bir siyasi şeyi yok ama en azından çevreyle ilgili meselelerde, böyle, iyi şeylerin olması için mücadele vermesi, inanın, bize uluslararası arenada da çok fazla, bir şey olarak da bir First Lady olarak çok fazla değer veriyor ve herkes geliyor bize de o konuda. Dolayısıyla biz istiyoruz ki bu meseleler aslında dünyada hep böyle olsa, keşke bütün dünyadaki First Lady’ler, keşke bütün dünyadaki karar vericiler çevre endeksli işler yapabilse. Çünkü hiçbir şey de yapmayabilirlerdi. Yani bunların yapılması hakikaten bize o manada -yani yanlış anlamayın- güç verdiğini söylüyorum Birleşmiş Milletlerde, birçok yerde. Bunları da biz seviyoruz ama bu manada yani Meclisimizin hem Çevre Komisyonu hem Genel Kurulda alınan çok güzel, ileride, inanın, mutlu olacağımız... Bakın, biz bu kanunları çıkardığımız şeyde, biz içinde olduğumuz için biliyoruz.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Evet ama kaşıkla verilip kepçeyle alınıyor, çevre katliamları engellenmiyor.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA – Bitirelim.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKAN YARDIMCISI MEHMET EMİN BİRPINAR – Ama şunu söyleyeyim: İnanın, bakın, yani bu meseleler çok geçmişe dayanıyor. Denetimlerle ilgili çok güzel şeyler söylendi. Denetimlerle ilgili biz burada şu anda bütün havzada 300 denetim elemanı ile denetliyoruz. Ama orada da şöyle bir sıkıntı var: Mesela biz plastik atıkla ilgili meseleyi ne yaptık, önünü kestik. İthalatı, karışık atık ve diğerlerini yasakladık. Ama binlerce sanayi şirketi var, diyorlar ki: “Biz işsiz kaldık.” Bağırıyor. Yani bunu yönetmek de çok kolay değil.

Şimdi, ben gittim bir tane organize sanayiye. Biliyorum ben organize sanayileri. Diyelim ki o tesisi kapattınız. Yani böyle, çok hızlı yürütebileceğiniz işler olmayabiliyor, oradaki bir sürü insan işsiz kalabiliyor veya o insanlar o zaman da başka türlü bağırıyor. Şimdi, ben şunu çok net söylüyorum, son cümle şu: Ya, biz bu atık ithalatını serbest bırakıyoruz, diyorlar ki: “Vay, Türkiye çöplük oldu.” Yasaklıyoruz, orada birileri başlıyorlar yine -siyasi yani bunlar- diyorlar ki: “Bu insanlar işsiz kaldı.” falan filan. Ya, bu bizim işimiz değil, başka bakanlıkların belki yönetmesi lazım. Çok zor bir hikâye.

Biz her zaman gelmeye hazırız efendim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUHAMMET BALTA - Ben de son söz olarak şunu söylemek isterim: Yürütme, Sayın Bakanımız, Bakanlık, yerel yönetimler, bilim adamları sivil toplum kuruluşları Kocaeli’de Marmara Belediyeler Birliği Başkanlığında yapılan toplantıda bir karar aldılar, eylem planı hazırlandı, orada destekleri oldu ama en önemli şey, biz şunu buradan rahatlıkla söyleyebiliriz: Bütün milletimiz rahat olsun, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Çevre Komisyonu olarak, bütün siyasi parti temsilcileri olarak da yapılacak çalışmalarda elimizden ne geliyorsa bunları yapacağımızı, bu, müsilaj sorununu da birlik, beraberlik, kardeşlik içerisinde hep birlikte açacağımızı buradan söylemek istiyor, Dördüncü Yasama Yılı'nın 3'üncü Toplantısını kapatıyorum.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 15.38

